

**O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O`RTA MAXSUS TA`LIM
VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

“IQTISODIYOT VA TURIZM” FAKULTETI

“TURIZM VA MEHMONXONA XO`JALIGI” KAFEDRASI

“Himoyaga ruxsat etiladi”

"Iqtisodiyot va turizm" fakulteti dekani

_____ v.v.b Yavmutov D.Sh.

« _____ » _____ 2019 yil

“Himoyaga ruxsat etiladi”

“Turizm va mehmonxona xo`jaligi” kafedrasi
mudiri

_____ v.v.b Ro`ziyev S.S.

« _____ » _____ 2019 yil

BITIRUV MALAKAVIY ISHI

**BUXORO VILOYATIDA TURIZMNING MAVSUMIYLIK MUAMMOSI
VA UNI YUMSHATISH YO`NALISHLARI**

BAJARDI:

“Turizm (xalqaro va ichki) ” ta`lim
yo`nalishi 3-1 TUR-15 guruh talabasi
Botirov Shonazar Shernazar o`g`li

ILMIY RAHBAR:

«Turizm va mehmonxona xo`jaligi»
kafedrasi katta o'qituvchisi
Dilmonov Q.B.

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI
BITIRUV MALAKAVIY ISHIGA TOPSHIRIQ

“TASDIQLAYMAN”

Kafedra mudiri S.U.Tadjiyeva

«_____» _____2018 y.

Talaba: Botirov Shonazar Shernazar o`g`li

1. **Ta`lim yo`nalishi:** Turizm(xalqaro va ichki turizm).
2. **Bitiruv malakaviy ishining mavzusi:** Buxoro viloyatida turizmnining mavsumiylik muammosi va uni yumshatish yo`nalishlari
3. **Bitiruv malakaviy ishi ob`ekti:** Turizm faoliyati bilan shug`ullanuvchi firmalar, tashkilotlar.
4. **Bitiruv malakaviy ishi rahbari:** Dilmonov Q.B.
5. **Bitiruv malakaviy ishi maqsadi:** Bitiruv malakaviy ishining maqsadi turizm sohasida innovatsiyalardan foydalanish jarayonlarini kengaytirish bo`yicha ilmiy va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.
6. **Ish rejasi:** _____

BMI bo`limi	Bitiruv malakaviy ishi bo`limi nomi	Bajarish muddati
I Bob	Turizmda mavsumiylik muammosi.	
II Bob	O`zbekiston turizmida mavsumiylik muammosi va uni yumshatish yo`nalishlari	
III Bob	Buxoroda turizmi mavsumiylik muammosi yumshatish yo`nalishlari	
Xulosa takliflar		

7. **Bitiruv malakaviy ishini bajarish uchun zarur bo`lgan materiallar:**

a) adabiyot manbalari: O`zbekiston Respublikasi Prezidentining, respublikamiz va xorijdagi etakchi agrar-iqtisodchi olimlarning ilmiy ishlari va asarlari.

b) qonuniy-me`yoriy hujjatlar: O`zbekiston Respublikasining Qonunlari, Prezident Farmonlari, Vazirlar Mahkamasining Qarorlari va boshqa me`yoriy hujjatlar.

v) statistik va boshqa ma`lumotlar: respublika Davlat Statistika Qo`mitasi va Buxoro viloyati turistik tashkilotlar ma`lumotlari.

8. **Tasvirlash materiallari:** jadval, chizma va slaydlar.

9. **Topshiriq berilgan kun:** 2018 yil “_____” _____

10. **Ishni topshirish muddati:** 2019 yil “_____” _____

11. **Ilmiy rahbar:** Dilmonov Q.B.

12. **Qabul qildim:** _____

Kafedra mudirining bitiruv malakaviy ishini himoyaga qo`yish haqidagi xulosasi

MUNDARIJA:

Kirish	4
I bob. Turizmida mavsumiylik muammosi.	
1.1 Turizmida mavsumiylikning shakli va xususiyati.....	7
1.2 Mavsumiylikning turizmni rivojlantirish va uning samaradorligiga ta'siri, rejalashtirishda uni hisobga olish.....	13
II bob. O'zbekiston turizmida mavsumiylik muammosi va uni yumshatish yo'nalishlari	
2.1. Turizmning yangi yo'nalishlarini tashkil qilish orqali mavsumiylik muammosini yumshatishga erishish (Bo'rontepa" arxeologik yodgorligidagi "Oazis Safari" misolida).....	18
2.2. Turizmning agro-eko turizm yo'nalishlarini tashkil etish (Shofirkon tumanidagi "Afzal Polimer zamini" fermer xo'jaligi misolida).....	27
2.3. Mavsumiylikni yumshatishga viloyatining tuman (shahar)larida o'tkaziladigan festivallarning ahamiyati.....	32
III bob Buxoroda turizmi mavsumiylik muammosi yumshatish yo'nalishlari	
3.1. Buxoro turizmini rivojlantirish istiqbollari	37
3.2. Buxoro turizmida mavsumiylikni yumshatish chora tadbirlari	41
3.3. Buxoro viloyati ichki turizmi SWOT tahlili va turizmni rivojlantirishga doir amalga oshirilayotgan ishlar va istiqboldagi vazifalar.....	50
Xulosa	56
Foydalanilgan adabiyotlar	60
Annotation	64
Ilovalar	71

KIRISH

Bugungi juda tezlik bilan taraqqiy etib borayotgan dunyoda insonlar fikri, ularning harakatlari, hayotdan zavq olish yo'llari o'zgarib boryapti. Insonlar bo'sh vaqtlarini samarali o'tkazib, dam olishga, sog'ligini tiklashga, dunyoni, xalqlarning urf - odatlari, qadriyatlarini bilishga intilmoqdalar. Bunday xizmatlarni turizm sohasi ko'rsatadi. Insoniyat har doim o'zining harakat doirasini o'zgartirib, yangi yerlarni kashf qilishga intilgan. So'nggi asrga kelib bunday intilishlar kuchaydi va turizmning rivojlanishiga turtki bo'ldi. Ayrim mamlakatlarda turizm sohasi juda ham barqaror rivojlanib bormoqda va ularning har yillik o'sish sur'ati 8%-10% gacha boradi. Bu esa mamlakat turizm sohasining yoki milliy turizmning qanchalik darajada mamlakatlar iqtisodiyoti tizimida hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligidan dalolat beradi. Shunisi qiziqki, milliy turizm rivojlanishi natijasida transport, bozor infratuzilmasi, savdo-sotiq, oziq-ovqat tarmoqlari, qurilish, hunarmandchilik va boshqa xizmat ko'rsatish tarmoqlari ham rivojlanib boradi.

O'zbekiston yangi 21-asrga shaxdam qadamlar bilan kirib keldi. 21-asr- turizm va sayyohlik asri bo'ladi deb bashorat qilinmoqda. 21-asrda turizm o'zining salmoqli hissasi bilan respublika budjetida katta o'rin egallashi kutilmoqda. Bunga respublikamizda har tomonlama imkoniyatlar va asoslar yetarli. Faqat zamonaviy milliy turizmni rivojlantirish strategiyasini hayotga tatbiq etib, turizm sohasini yuqori pog'onalarga ko'tarish imkoniyatini yaratishimiz kerak. O'zbekistonda turizm yangi soha hisoblanmaydi, bu soha qadimdan mavjud bo'lgan, faqat bizning oldimizda turgan vazifa milliy turizmni yangicha strategiya asosida rivojlantirish va istiqbolini belgilashdir.

Turizm turistlarga xizmat ko'rsatishda aloqador bo'lgan tarmoqlar majlisini qamrab oluvchi o'ziga xos dam olish sanoati hisoblanadi. Turizm sohasidagi hamkorlik xo'jalik jamoat ishlab chiqarishga aholining band bo'lmagan, yoki qisman band bo'lgan qatlamlarini jalb qilib, mehnat resurslaridan to'liq va oqilona foydalanish muammosini hal qilishga yordam beradi. Bu ayniqsa sanoati yaxshi rivojlanmagan mintaqalar uchun muhimdir.

“O‘zbekistonda milliy turizmni rivojlanish istiqbollari”- bu mavzu bugungi kunning dolzarb masalalaridan biriga aylanmoqda. Fikrimizning isboti sifatida bugungi kunda turizm sohasida katta yutuqlarga erishilayotganligi, tez sur‘atlar bilan o‘tib borayotganligi, yangidan – yangi mehmonxonalarning barpo etilayotganligi, ishchi o‘rinlari sonining ko‘payishi, malakali mutaxassislarining ortib borishi, turistlar oqimining yildan – yilga ko‘payayotganligini ta‘kidlab o‘tishimiz joiz deb o‘ylayman. Daromad keltirishi bo‘yicha turizm neft va avtomobil sohasidan keyin uchinchi o‘rinda turadi. Tabiiyki, valyuta oqimini ko‘payishiga olib keladi. Shundan kelib chiqqan holda, madaniy yodgorliklardan turizm maqsadida foydalanish masalalarini, ushbu sohadagi ilg‘or tajribani o‘rganish zaruriyati ushbu bitiruv malakaviy ishning mavzusi dolzarbligini belgilab beradi.

Bitiruv malakaviy ishning obykti: O‘zbekiston turizm sohasidagi korxonalar, ishning predmeti esa ushbu korxonalardan turizm maqsadida foydalanish yo‘nalishlaridir.

Bitiruv malakaviy ishning maqsadi: O‘zbekistonda milliy turizm sohasida bundanda yuqori cho‘qqilarga erishishi va mavsumiylikni yumshatishni ta‘minlashda O‘zbekiston turizm sohasining asosiy maqsadi bo‘lib, ish o‘rinlari soni, soliq tushumlari, chet el valyutasi oqimini ko‘paytirish hisobiga turizmning Yalpi Milliy Mahsulotga va Milliy Iqtisodiyotni rivojlantirishga katta hissa qo‘shishini ta‘minlaydigan raqobatbardosh turistik bozorini shakllantirish va rivojlantirish yo‘nalishlari borasida tahlillarni amalga oshirish hisoblanadi. Bundan tashqari, turizm infratuzilmasini rivojlantirish, sohaga xalqaro standartlarni joriy etgan holda, O‘zbekiston milliy standartlarini ishlab chiqish, xizmat ko‘rsatish sohasini yanada yaxshilash masalalari oldimizda turibdi.

Bitiruv ishning tarkibi. Qo‘yilgan maqsad va vazifalar izlanishning mantig‘ini aniqlashda va bitiruv malakaviy ish tarkibida o‘z aksini topdi. Bitiruv malakaviy ish kirish, 3 ta bob, xulosa, foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxatidan iborat.

Mavzuning dolzarbligi, uning o'rganilganlik darajasi, ishning ilmiy tadqiqot ishlari rejalari bilan bog'liqligi, ob'ekti bayon qilingan. Bitiruv malakaviy ishning birinchi bobida Turizmda mavsumiylik ahamiyati haqida fikrlar keltirilgan. Ikkinchi bobda Turizmda mavsumiylik qisqacha O'zbekiston bo'yicha tahlil qilingan. Bitiruv ishning uchinchi bobida esa Turizmda mavsumiylik qisqacha Buxoro bo'yicha tahlil qilingan. Bu boradagi muammolar, ularni hal etish imkoniyatlari va istiqbollari, barqaror turizm shakllantirishda davlat siyosatining mohiyati, bu siyosatning tarkibi, o'ziga xosligi o'rganilib chiqilgan. O'zbekistonda milliy turizmni rivojlantirish borasida davlat olib borayotgan va qilishi zarur bo'lgan ishlar o'rganilib chiqilgan. Shular asosida xulosalar qilingan. Ishning xulosa va takliflar qismida tadqiqot jarayonida olingan asosiy xulosa va takliflar berilib, so'nggi qismida foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati va ilovalarni ko'rishingiz mumkin.

Tadqiqotlar doirasida quyidagi ilmiy ishlar e'lon qilingan:

1.Botirov Sh.Sh. Turizm sohasining tasniflanishi va turlari. "Ta'lim, iqtisodiyot va turizm sohalarida strategik islohotlarni amalga oshirish muammolari va yechimlari" mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferentsiya maqolalar to'plami. 2019 yil 20 fevral. -Buxoro: 2019, 76-79 b.

2.Dilmonov Q.B., Botirov Shonazar. Buxoro viloyatida turizmning mavsumiylik muammosi va uni yumshatish yo'nalishlari. "Turizm, ta'lim va iqtisodiyot sohalarida strategik islohotlar dolzarbligi" mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferentsiya maqolalar to'plami. 2018 yil 20 sentyabr. -Buxoro: 2018, 528-532 b.

I BOB TURIZMIDA MAVSUMIYLIK MUAMMOSI.

1.1 Turizmida mavsumiylikning shakli va xususiyati

Mavsumiylik – turistik oqimlarning unchalik katta bo‘lmagan vaqt oralig‘ida ma’lum joylarda to‘planishi xususiyati.

Iqtisodiy nuqtai nazardan mavsumiylik bir xildagi iqlimiy va ijtimoiy omillar ta’siri ostida turistik xizmatlar va tovarlarga turistik bozordagi talab va taklifning har yili tebranib turishidir. Mavsum – turistlar oqimining eng ko‘paygan vaqtidir.

Ikki mavsum mavjud bo‘lganda (yozgi va qishki) ular orasida mavsumlararo vaqt bo‘ladi. Turistlar oqimining eng ko‘paygan vaqti «qizg‘in mavsum», ular deyarli bo‘lmagan vaqt «o‘lik mavsum» deyiladi.

Turizmning o‘ziga xos xususiyatlaridan biri mavsumiylik bo‘lib, u turistik korxonalarining me’yorli ishlashini qiyinlashtiradi, iqtisodiy, ijtimoiy va tashkiliy-texnik tusdagi noqulay oqibatlarni keltirib chiqaradi. Mavsumiylikka oid noqulay ta’sirlar turistik jarayonning barcha tashkil qiluvchilariga – resurslar, joylashtirish vositalari, oziq-ovqat, transport, shuningdek xizmat ko‘rsatuvchi xodimlar va turistlarning o‘zlariga ham taalluqilidir. Qisqa turistik mavsum faqat plyajlar, mineral suvlar, qimmatbaho turistik infrastruktura va malakali xodimlarning xizmatlaridan qisman foydalanishga sabab bo‘ladi, xolos. Bu kadrlarning qo‘nimsizligini keltirib chiqaradi, ko‘p xodimlarning o‘z malakasini oshrishga qiziqishini kamaytiradi. Mavsumiylik dam olish joyiga boradigan yo‘llarda transport vositalarining to‘planib qolishiga olib keladi, bunday holda xizmat ko‘rsatish qulayligi va sifati pasayadi, turizmga xizmat ko‘rsatuvchi transport, sanoat va qishloq xo‘jaligi korxonalarining ishidagi bir maromlilik buziladi. Mavsumiylik dam olish joyiga boradigan yo‘llarda transport vositalarining to‘planib qolishiga olib keladi, bunday holda xizmat ko‘rsatish qulayligi va sifati pasayadi, turizmga xizmat ko‘rsatuvchi transport, sanoat va qishloq xo‘jaligi korxonalarining ishidagi bir maromlilik buziladi. Turizmdagi mavsumiylikni belgilab beruvchi boshqa omil ta’tillardan an’anaviy yozda foydalanish hisoblanadi. Ma’lumotlarga qaraganda, ikkita yoz oyi mobaynida (iyul, avgust) Evropa bo‘ylab

xorijiy turistlar umumiy sonining taxminan yarmi sayohat qiladi. Avgust oyida Fransiyada ishlovchilarning 80% ta'tilda bo'ladi. Mavsumiylikning umumiy strukturasi hozirda ancha aniq belgilab olingan. 1 va 2-choraklardagi oylarga turizmi rivojlangan mamlakatlarda butun yuklanma (nagruzka)larning 2/3 qismi to'g'ri keladi. Har bir sayohat yoki tur zamirida unga sabab bo'luvchi asosiy maqsad yotadi. Bu maqsadning yo'qotilishi yoki unga erisha olmaslik ushbu sayohatni turizm tarkibiga kiritmaslikka asos bo'ladi yoki turist qoniqish olmaydi. Shunday qilib, har qanday sayohat yoki turistik safardan asosiy maqsad bor bo'lib, unga ko'ra bu sayohatdan turizmning biror turiga mansubligi aniqlanadi, turist va uning turi statistikaning u yoki bu turiga kiritiladi, unga turli xil imtiyozlar beriladi.

Har bir turist biror mamlakatga borganda biron narsani, masalan, sovg'a yoki foydalanish uchun biror predmetni sotib olishni maqsad qilib qo'yadi. Biroq, ba'zi turistlar turistik safarga borishda mayda tovar partiyalarini harid qilish va keyinchalik sotish uchun o'z mamlakatiga olib kelishni maqsad qilib oladi. Garchi mahalliy bozorlarda rejalashtirilgan tovarlarning barchasini sotib olgandan so'ng, turistlar mahalliy restoran yoki plyajlarda bir necha kun dam olsada, tovar olib - sotish ularning asosiy maqsadiga aylanadi. Bunday turistlar shopping - turistlar toifasiga mansub bo'lib, ular uchun maxsus shop - turlar tashkil qilinadi. Rossiyada bunday turistlar «chelnoklar», - deb nomlanadi.

Turizm tamoyillarining buzilishi, ya'ni turizmdan mazkur mamlakat qonunchiligida belgilab ko'yilgandan o'zga maqsadlarda, yanada aniqroq aytganda imtiyozli rejimlardan foydalanilishi mamlakat hukumatining g'ashiga tegadi va bundan bevosita yoki bilvosita turistik faoliyat nazoratiga ta'luqli bo'lgan emigratsiya va boshqa xizmatlarning qarshiligiga sabab bo'ladi. Masalan, agar turistik firma mamlakatga turistlar o'rniga foxishalarni mehmon bo'lib kelishini o'z oldiga maqsad qilgan bo'lib, shu maqsadda turistlarni, emigrantlarni, ish qidirib kelganlarni yoki o'qish uchun kelganlarni olib kiradigan bo'lsa, bu holda firma mazkur mamlakat elchixonasining konsullik bo'limida o'z akkreditatsiyalaridan mahrum etiladi va xalqaro turizmga barham beriladi.

Turizm - boshqa mamlakatga ayg`oqchi yuborish hamda iqtisodiy va boshqa turdagi ma'lumotlarni to`plash va tahlil qilish bilan shug`ullanuvchi ba'zi - bir mahkama va idoralar uchun bunday ma'lumotlarni olishning samarali usulidir. Davlatlarning konsullik xizmatlari mamlakatga kiritmaslik shart bo`lgan shaxslar toifasidan iborat «qora ro`yxat»ni, shuningdek, turizm qoidalarini suiste'mol qiluvchi firmalar ro`yxatini tuzishda faollik ko`rsatadilar. Turizmning eng asosiy iqtisodiy tamoyilini eslatib o`tamiz. Turist turistik markazga kelishi, turistik xizmat, ish va tovarni sotib olishi hamda belgilangan muddatda mamlakatdan chiqib ketishi lozim. U qanchalik ko`p pul qoldirib, qanchalik tez chiqib ketsa shunchalik yaxshi. Turist - turistik markazdan pul olib ketishi emas, balki unga pul olib kelishi, mahalliy aholining ish joyini egallab olmasdan, aynan uning uchun ish o`rni yaratishi lozim. Turistik resurslar turistik markazga pul va shuhrat olib kelmog`i lozim.

Turizm birinchi navbatda turistlarning dam olishi va davolanishini ko`zlaydi. Bu juda muhim ahamiyat kasb etadi. Har qanday tejamkor xo`jayin xodimining (umuman olganda jamiyat a'zosi, mamlakat fuqarosining) mehnatini qadrlaydi, sog`lom bo`lishi va jamiyat uchun foyda keltiruvchi shaxsga aylantirishni istaydi. Sog`lom bo`lmagan fuqarolar samarali ishlay olmaydi. Ular soliqlarni samarali to`lay olmasligi va hazina to`ldirishga hissa qo`sha olmasligi mumkin. Demak, insonlarga dam olish, jismoniy va ma'naviy kuch to`plash imkonini berish lozim. O`zini hurmat qilgan davlat fuqarolari sog`lig`i haqida g`amxurlik qiladi va tegishli sharoitlarni yaratadi.

O`zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasida: yollanib ishlayotgan barcha fuqarolar dam olish huquqiga egadirlar. Ish vaqti va haq to`lanadigan mehnat ta'tilining muddati qonun bilan belgilanadi (38 - modda); har kim qariganda, mehnat layoqatini yo`qotganda, shuningdek, boquvchisidan mahrum bo`lganda va qonunda nazarda tutilgan boshqa hollarda ijtimoiy taminot olish huquqiga ega (39 - modda); har bir inson malakali tibbiy xizmatdan foydalanish huquqiga ega (40 - modda), - deyiladi.

Shunga o`xshash qonun va qoidalar aksariyat davlatlarning bosh qomuslarida, shuningdek, xalqaro kelishuv va Konventsiyalarda ham belgilab qo`yilgan. Masalan, «Turizm hartiyasi»da (1985 y. JTT) : har bir shaxsning dam olish huquqi, jumladan, cheklangan ish vaqti va pul to`lanuvchi mehnat ta'tili, shuningdek, qonunda belgilab ko`yilganlardan tashqari barcha hollarda hech qanday cheklovsiz erkin harakatlanish huquqi butun jahonda tan olinadi, - deb belgilab qo`yilgan.

Har bir davlat o`z tabiiy va boshqa turdagi resurslariga egalik qiladi va ulardan oqilona foydalanadi. Turli mamlakatlar iqtisodiyotida foydalaniluvchi turli xil foydali qazilmalar hamda tirik resurslar mavjud.

Fors ko`rfazi davlatlari neft hisobiga boy - badavlat kun kechiradi. Lekin, shunga qaramay Birlashgan Arab Amirliklari mintaqada eng muhim turistik markaz hisoblanadi. Turizm oltinga cho`milayotgan mamlakatlarda neft qazib olish tarmoqlari bilan muvaffaqiyatli raqobatlashmokka. Bugungi kunda bu mamlakatlarni mintaqadagi yirik turizm markaziga aylantirish vazifasi turibdi. Tabiiy - iqlim, tarixiy - madaniy resurslar turizmga asosiy ob'ektlar hisoblanadi. Toza ob - havoli joyda ekoturizm, Samarqand, Buxoro, Xiva va Toshkent kabi shaharlarda tarixiy turizmni rivojlantirish uchun turistik resurslardan maqsadli foydalanish lozim.

Turizm davlatlarning ijtimoiy, madaniy va ta'lim sohalariga sezilarli ta'sir ko`rsatadi. Xalqaro aloqalarga hamda alohida shaxslar va butun jamiyatning orzu - umidlarini hurmat qilish va adolatga asoslangan tinchlikparvarlik doirasida, turizm insonlarning bir - birini o`rganishi va tushunishining ijobiy va doimiy omili, shuningdek, xalqlar o`rtasidagi hurmat va ishonchning yanada yuqori darajasiga erishishi uchun asos bo`lib xizmat qiladi.

Zamonaviy turizm mehnatkashlarga haq to`lanadigan yillik ta'til berilishini nazarda tutuvchi ijtimoiy siyosatning mahsuli sifatida yuzaga keldi, bu esa ayni paytda dam olishga bo`lgan huquqning e'tirofi hamdir. Turizm ijtimoiy tenglik, kishilar va xalqlar o`rtasidagi hamjihatlik va shaxs kamolotining omiliga aylandi. Uning madaniy va ma'naviy mazmun - mohiyati ulkandir. Aynan turizm inson ongi erishgan yutuqlar haqida ma'lumot olish va ular bilan tanishish vositasi bo`lib,

xalqlarning tarixiy va madaniy qadriyatlaridan bahramond bo`lish imkonini beradi. Amalda turizmning ma'naviy mohiyati iqtisodiy va moddiy mezonlardan ustun bo`lishi va inson shaxsining har tomonlama uyg'un kamol topishiga yordam berishi, ta'lim - tarbiyaviy ahamiyatga ega bo`lishi, turmush tarzi va hayotini belgilashida teng huquqni ta'minlashi lozim. Bu jarayonni esa uning qadri va shaxsini hurmat qilish, xalqlarning o`ziga xos madaniyati va axloqiy qadriyatlarini tan olish,- deb bilish darkor. Shunday qilib, tarixiy, madaniy va diniy qadamjolarini har qanday vaziyatlarda, ayniqsa ziddiyatlar vujudga kelganda himoya qilish davlatlar va jahon hamjamiyatining eng muhim vazifalaridan biri bo`lmog`i lozim.

Amalda yuqorida keltirilgan maqsadlar o`zaro qo`shilib, bir - birini to`ldirishi mumkin. Chunonchi, Iso payg`ambar tavalludiga bag`ishlangan yubiley tantanalari ko`p maqsadlarni ko`zlagan. Ularning eng muhimi - konfessiya tantanasi va uning doirasida o`tkazilgan bayramdir. Bu albatta, umuman olganda dinning juda kuchli targ`ibotidir. Keyingi maqsadlar esa soddaroq. Tantanalar barcha qadamjolar, birinchi galda, xristianlar (hech bo`lmaganda, katoliklar) dunyosi poytaxti bo`lmish Rim va ushbu dindagilar tomonidan "Muqaddas Yer", - deb tan olingan tomon ko`plab ziyoratchilar oqimini keltirib chiqarishi kerak bo`lgan. Buning uchun esa Vatikan tantanalari va turli martabadagi ziyoratchilarni qabul qilish maksadida Rimni obodonlashtirishga katta mablag` ajratdi. Xar yili Italiyaga, xususan, Rimga millionlab turistlarning ziyorat uchun yoki diniy, madaniy - tarixiy maqsadlarni ko`zlab kelishlari kutiladi.

Bu muammoga Isroilning ham qiziqishi katta, chunki uning hududida xristianlarning "Muqaddas ziyoratgoh"lari, ibodatxonalari va boshqa sig`inadigan joylari bor. Chunonchi, EL AL milliy Isroil aviakompaniyasi Vatikan bilan yubiley tantanalari yilida 7 million ziyoratchini tashish haqida bitim imzoladi. Bu esa jiddiy iqtisodiy yutuqdir. Bu raqam 1997 - yilda Isroilga kelgan turistlar sonidan roppa - rosa ikki baravar ko`pdir. Yubiley yilida ziyoratchilarni qabo`l qilishga jiddiy tayyorgarlik ko`rildi, mehmonxonalar qurildi, turizm sohasidagi barcha korxonalar ishga shay qilindi, bularning barchasini davlat nazorat qilmoqda. Isroil uchun turizm - iqtisodiyotning eng muhim sohasidir. Ayni paytda Yaqin Sharq mintaqasi o`ta

notinch bo`lib, doimo mintaqaviy ziddiyatlar kelib chiqmoqda, mahalliy urushlar esa, qisqa muddatli bo`lsada, turizm sohasidagi ulkan sa'y - harakatlar, keng miqyosli tadbirlarga sarflangan katta kapitallarni yo`qqa chiqarishi mumkin. Shu bois, siyosatchilarning vazifasi - mintaqada barqarorlikni ta'minlash, harbiy mojaro va terrorizmga yo`l qo`ymaslikdir. Aks holda soliq to`lovchilar mablag`lari zoe ketadi. Turizm maqsadlari ijtimoiy axloq va tartib talablariga javob berishi kerak. Bu toifalarni tushunish qiyin, chunki, ko`plab davlatlar qonunchiligida adolat bilan aytganda bunday kategoriyalar yo`q. Ammo, xalqaro huquq va rivojlangan davlatlar qonunchiligida "yaxshi tartib", "aqlli kishi", "oqilona miqdor", "oqilona foyda"; "ijtimoiy ahloq" kabi tushunchalar mavjud va tushunarli bo`lishi bilan birga, ular huquq me'yorlarida muayyan o`rin ham tutadi.

Turizm - aksariyat davlatlar iqtisodiyotining muhim hamda ustuvor tarkibiy qismi bo`lib, mahalliy aholining ish bilan bandligi, mehmonxonalar, restoran va tomoshagohlarning to`liq ishlashi, xorij valyutasining mamlakatga kirib kelishini ta'minlaydi. Shu bois, ko`plab mamlakatlar turizm soxasiga katta e'tibor bilan qaraydilar. Masalan, Fransiyada hukumat yig`ilishlari vaqtida turizm vaziri bosh vazirning o`ng tomonidan joy oladi. Fransiyaning Evropadagi birinchi raqamli turistik hudud ekanligi va Parij shahrini turizm hisobiga yashab, "Turistik Makka" - deb nom olishi boshqa mamlakatlar havas qilsa arzigulik holdir. Meksika prezidenti esa yirik xalqaro turistik ko`rgazmalarni shaxsan o`zi ochib beradi. Bunday misollarni yana ko`plab davom ettirish mumkin.

Turizmning ichki iqtisodiy tabiati shuni ko`zda tutadiki, turist albatta o`z pullarini mazkur davlatda qoldirishi kerak. Turizm mahalliy turistik resurslarni ekspluatatsiya qilishga va buning evaziga davlatning foyda olishiga asoslanadi. Shuning uchun turist o`zi kelgan mamlakatdagi har qanday manbaadan foyda olishga haqli emas. Ishchi kuchi oqimining cheklanishi muammosi davlat immigratsiya (kirib keluvchilar) xizmatlarini tashvishga solgani bois odatda faqat keskin ishchi kuchi etishmasligi, mahalliy ishchi resurslarining taqchilligi va muayyan og`ir ishlarni (masalan, o`ta og`ir, zararli, iflos va shu kabi) bajara oladigan kerakli malakali mutaxassislariga talab bo`lgandagina chetdan ishchilarni

yollashga ruhsat beradi. Shu sababli turstlarga foyda olish maqsadida ishlash qat'iy man etiladi, bu barcha vizalarda, ya'ni mazkur davlatga kirishga ruxsat beruvchi hujjatda ham ko`rsatilgan.

1.2 Mavsumiylikning turizmni rivojlantirish va uning samaradorligiga ta'siri, rejalashtirishda uni hisobga olish

Iqtisodiy nuqtai nazardan mavsumiylik bir xildagi iqlimiy va ijtimoiy omillar ta'siri ostida turistik xizmatlar va tovarlarga turistik bozordagi talab va taklifning har yili tebranib turishidir. Mavsum – turistlar oqimining eng ko‘paygan vaqtidir. Ikki mavsum mavjud bo‘lganda (yozgi va qishki) ular orasida mavsumlararo vaqt bo‘ladi. Turistlar oqimining eng ko‘paygan vaqti «qizg‘in mavsum», ular deyarli bo‘lmagan vaqt «o‘lik mavsum» deyiladi.

Turizm rivojlanishiga ta`sir etuvchi omillar 2 guruhga bo`linadi.

1. Ichki omillar
2. Tashqi omillar

Ichki omillarga umuman turizm bilan bog`liq bo`lgan sohalardagi o`zgarishlar, ya`ni Mehmonxona, Restoran, transport, turizm reklamasi, turfirmalar, turistlarga taqdim etilishi mumkin bo`lgan xizmatlar sifatining darajasi kiradi. Bunday kamchiliklarni mamlakatning o`zi o`zgartirib, ta`sir eta oladi.

Tashqi omillarga esa, mamlakat ta`sir o`tkaza olmaydigan, turizmga uncha aloqasi bo`lmagan, lekin turizmga bevosita tashqaridan ta`sir o`tkaza oladigan omillar kiradi. Masalan siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va texnologik omillar kiradi. Mavsumiylikning ta'sirini aniqlash uchun mavsumiylik koeffitsienti qo`llaniladi, u quyidagi nisbat bilan belgilanadi

$$K_{mq} = \frac{JK_1}{JK_2}$$

bu yerda JK_1, JK_2 – tegishli mavsum va mavsumlararo vaqt ichidagi joy-kunlar soni. $K_{mq} 1,0-1,5$ kattaligi bilan oz ifodalangan mavsumiylik, $K_{mq} 1,5-2,5$ – o‘rtacha ifodalangan mavsumiylik, $K_{mq} 2,5-5,0$ – kuchli ifodalangan mavsumiylik tavsiflanadi. K_m qanchalik katta bo‘lsa, turizm korxonalarini ishining iqtisodiy ko‘rsatkichlari shunchalik kichik bo‘ladi, kuchli ifodalangan mavsumiylikda bu korxonalar chiqimga uchrashi mumkin. Turistik korxonalarining iqtisodiy ko‘rsatkichlariga salbiy ta‘sirni kamaytirish maqsadida mavsumiy tebranishlarni cheklash bo‘yicha tadbirlar ishlab chiqiladi va joriy qilinadi.

Mavsumiylik asosan iqlimiy va ijtimoiy tushdagi omillardan kelib chiqib belgilanadi. Iqlimiylik shu bilan bog‘langanki, dunyoning ko‘plab rayonlarida, jumladan O‘zbekistonda ham sayohatlar, dam olish, sport bilan shug‘ullanish uchun ob-havo sharoitlari oylar bo‘yicha bir xil emas. Shuning uchun odamlar yilning ob-havo eng qulay bo‘lgan vaqtlarida ta‘til olishga harakat qiladilar.

Dengiz, tog‘lar, o‘rmonlarda dam olishda aynan iqlim turistik mavsumning eng maqbul o‘lchamlarini (parametr) belgilab beradi. Turizmning boshqa turlari uchun u borib-kelishlar va turistik resurslardan foydalanish tekisligini cheklovchi muvofiqlashtiruvchi vazifasini o‘taydi. Talablarning bir joyda jamlanishiga ta‘tillardan jamoa bo‘lib foydalanish katta ta‘sir ko‘rsatadi. Frantsiya va Shveysariyadagi ba‘zi korxonalar yozgi dam olish davrlarida (odatda har yil avgustning o‘rtalaridan boshlab) umuman ishni to‘xtatishadi va butun jamoa ta‘tilga chiqib ketadi.

Shu narsani nazarda tutish zarurki, maktabdagi yozgi kanikullarning katta qismi ham yoz paytiga to‘g‘ri keladi, bu ham turistlarga xizmat ko‘rsatish bilan bog‘liq muammolarni keskinlashtiradi. Turistlar oqimining bir joyda jamlanishiga ta‘sir qiluvchi boshqa omillar ham (an‘anada, moda, taqlid qilish) mavjud. Ularni ko‘pincha irratsional omillar ham deb atashadi, chunki ular na tabiiy-iqlimiy, na ijtimoiy-iqtisodiy sabablar tufayli kelib chiqmagan. Taqlid qilish va moda mavsumiylikka quyidagi tarzda ta‘sir etadi. Turistik oqimning yangi

ishtirokchilari alohida mamlakatlar va rayonlardagi dam olish sharoitlarini bilmagan holda bu joylarni asosan psixologik sabablarga ko'ra tanlaydilar. Ular tajribali turistlar yoki mashhur shaxslar dam olishga ketayotgan vaqtni tanlaydilar.

Yangi turist sifatida tajribaga ega bo'lganlaridan keyingina ular o'zlari uchun eng ma'qul sayohat vaqtini tanlaydilar.

Mavsumiylikka oid noqulay ta'sirlar turistik jarayonning barcha tashkil qiluvchilariga – resurslar, joylashtirish vositalari, oziq-ovqat, transport, shuningdek xizmat ko'rsatuvchi xodimlar va turistlarning o'zlariga ham taalluqlidir.

Qisqa turistik mavsum faqat plyajlar, mineral suvlar, qimmatbaho turistik infrastruktura va malakali xodimlarning xizmatlaridan qisman foydalanishga sabab bo'ladi, xolos. Bu kadrlarning qo'nimsizligini keltirib chiqaradi, ko'p xodimlarning o'z malakasini oshrishga qiziqishini kamaytiradi.

Xizmat ko'rsatuvchi xodimlardan yil davomida faqat bir necha oy foydalanish turistik tovarlar va xizmatlarning tannarxidagi shartli-doimiy xarajatlarning ko'payishiga sabab bo'ladi. Bu esa moslashuvchan narxlar siyosatini o'tkazish imkoniyatini kamaytiradi, turistik tashkilotning xalqaro bozordagi harakatini qiyinlashtiradi, uning raqobatbardoshligini yomonlashtiradi.

Mavsumiylik dam olish joyiga boradigan yo'llarda transport vositalarining to'planib qolishiga olib keladi, bunday holda xizmat ko'rsatish qulayligi va sifati pasayadi, turizmga xizmat ko'rsatuvchi transport, sanoat va qishloq xo'jaligi korxonalarining ishidagi bir maromlilik buziladi.

Hukumat organlari va turistik firmalar turizmdagi mavsumiylik omilining salbiy ta'sirini kamaytirishga doimiy ravishda kuch-g'ayratlarini sarflab keladilar: o'quv yurtlarida imtihonlarni topshirish muddatlarining o'zgartirilishi, ta'tillar (asosiy va qo'shimcha) tuzilishidagi o'zgarishlar, haq to'lanadigan ta'tillardan foydalanish vaqtiga nisbatan rasmiy cheklashlar, ta'lim olayotgan yoshlarning kanikullarining davomiyligi va vaqti.

Umuman mamlakat bo‘ylab va alohida turistik komplekslarda turistik mavsumning chegaralarini kengaytirish bo‘yicha maxsus dasturlar ishlab chiqiladi va joriy qilinadi. Ular quyidagi bo‘limlarni o‘z ichiga oladi.

1. Turistik bozorni tadqiq qilish natijalari. Bunda asosiy mavsumdan tashqari jalb qilinishi mumkin bo‘lgan potentsial mijozlar soni va tarkibi aniqlanadi (ishbilarmon odamlar, pensionerlar, maxsus qiziqishga ega odamlar va sh.k.); tovarlar v xizmatlar taqdim etishga oid so‘rovlar o‘rganib chiqiladi. Olingan axborotdan mehmonxonalar v restoranlarning moddiy-texnika bazasini yangilash, tegishli tovarlarni etkazib berish, turistlarga xizmat ko‘rsatish sifatini va uni tashkillashtirishni takomillashtirish.

2. Umuman mamlakat, rayonlar va turistik komplekslar bo‘yicha yil davomida turistlarni qabul qilishga tayyorgarlikni oshirish bo‘yicha tadbirlar. Mavsumiy davrni uzaytirish bo‘yicha barcha manfaatdor tashkilotlar o‘rtasida muvofiqlashtirish amalga oshirish nazarda tutiladi; turizm moddiy-texnika bazasi mavsumlar oralig‘ida ishlashga moslashtiriladi va h.k.

3. Turistlarning mamlakatga va alohida turizm rayonlariga qiziqishini oshirish maqsadida ularni iqtisodiy rag‘batlantirish tizimi. Alohida tovarlar va xizmatlarga narxlar kamaytiriladi, chegirmalar qilinadi, turistik tashkilotlarning mavsum oralig‘idagi vaqtda faolligi uchun mukofotlar, rag‘batlantirishlar beriladi.

4. Mavsumlar oralig‘ida turistlarni jab qilish uchun reklama faoliyatini kengaytirish. Alohida dengiz, tog‘ va balneologik markazlar va ularda yilnig turli davrlarida bo‘lishning foydaliligi tashviq qilinadi.

5. Mavsumdan tashqari vaqtda turistlarni jalb qilish yoki qo‘shimcha mavsum (qishki) tashkil qilish. Turar joy va transportga baholar pasaytirilishi, arzonroq joylashishi ob‘ektlarini ko‘proq qurish evaziga yashash fondini kegaytirish. Masalan, bunday tadbirlarni amalga oshirishi Shveysariya va Avstriya uchun Alp tog‘larida qishki sport evaziga ikkinchi «qizg‘in mavsum»ni tashkil qilish imkonini berdi. BMT ma’lumotlariga qaraganda, qishda dam olishni

xohlovchi turistlar soni har yetti yildan keyin ikki barobar ko'payadi. Turli sport musobaqalari, festivallar, konkurslar, ko'rgazmalar, ilmiy konferentsiyalar, kongresslar va sh.k.larni tashkil qilish ham turistik mavsumni kengaytirishga ko'maklashadi. Shuning uchun bunday tadbirlarni iloji boricha turistlar uchun mavsum oralig'ida o'tkazgan ma'qul. Mavsumiylikning turistik faoliyatga salbiy ta'sirini kamaytirish bo'yicha tadbirlarni rejalashtirish uchun keyingi yillarda rejalashtirilayotgan choralarning natijalarini baholash maqsadida turli metodlar va modellar keng qo'llanilmoqda.

II BOB. O'ZBEKISTON TURIZMIDA MAVSUMIYLIK MUAMMOSI VA UNI YUMSHATISH YO'NALISHLARI

2.1. Turizmning yangi yo'nalishlarini tashkil qilish orqali mavsumiylik muammosini yumshatishga erishish (Bo'rontepa" arxeologik yodgorligidagi "Oazis Safari" misolida)

O'zbekiston turizmida mavsumiylikni ahamiyati anchagina pasaygan uning uchun ancha ishlar olib borilmoqda bularga misol qilib turistik erkin iqtisodiy zonalarining ochilayotganini misol qilshimiz mumkin. Qolaversa yaqin kunlarda turistlar uchun ancha qulayliklar yaratilishi kutilmoqda masalan; Ayraportlarda yashil yolaklar tashkil etish ko'zda tutilgan. Agarda shu ish amalga oshiriladigan bo'lsa turistlarning vaqti tejalib ularga qulayliklar yaratiladi. O'zbekistonda asosan madaniy turizm juda yaxshi rivojlangan bo'lib tashrif buyuruvchi turislarning asosiy qismi qariyalar bo'lgani sababli 50 yoshdan oshgan turistlarga vizasiz sayohat qilish ko'zda tutilgan. Shu sababli qanchadan-qancha tarixiy obidalar qaytadan tamirlandi.

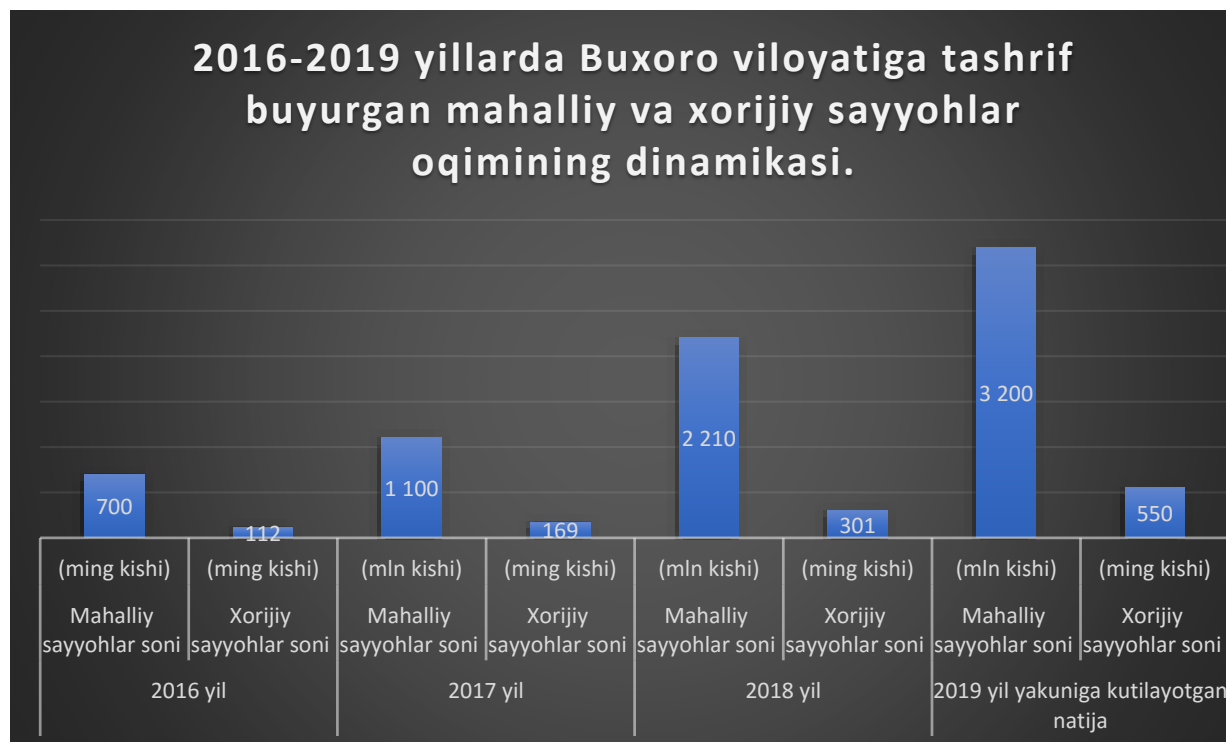
Xususan, Romitan tuman hokimining 2018 yil 13 apreldagi 865-sonli "Safari Vogue" MChJga "Marziya" MFY Bo'rontepa hududidan "Turizm infratuzilmasi kompleksi ob'ekti" binolarini loyihalashtirib qurish uchun doimiy foydalanishga jami 250 gektar er maydoni ajratib berish to'g'risidagi qarori qabul qilinganligi sayyohlar uchun yana bir yangi turistik yo'nalish uchun keng imkoniyatlar yaratildi.

Buxoro viloyatining Romitan tumanida joylashgan "Bo'rontepa" arxeologik yodgorligida yangi tashkil etilgan turistik yo'nalish - "Oazis Safari"da mahalliy va xorijiy sayyohlar tomonidan tuya va otlarda sayr qilish madaniy hordiq chiqarishi uchun ular soni kun sayin ortib bormoqda.

Muhtaram Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoevning yurtimizda turizmni jadal rivojlantirishga qaratilgan 20 dan ortiq muhim Farmon va qarorlari asosida yaratilgan imkoniyatlar natijasida Buxoro viloyatida ham 2018 yilning yakunlariga ko'ra, ijobiy o'zgarishlar kuzatildi.

Xususan, Buxoro viloyatiga tashrif buyurgan sayyohlar 2,5 mln. nafarga etib, o'tgan yil shu davriga (1,2 mln.) nisbatan, 1,9 baravarga ko'paydi. Bunda, xorijiy turistlar soni 301,5 ming nafarni tashkil etib, mos ravishda (169,0 ming.) 1,8 martaga ortdi.

(1-diagramma)

Manba: Buxoro viloyati Turizmni rivojlantirish departamenti.

Xorijiy turistlarga yanada qulaylik yaratish maqsadida 2018 yil 1 iyuldan mehmonxonalar, muzeylar, kafe-restoran, savdo shahobchalari va boshqa ob'ektlarda xorijiy valyuta hamda xalqaro plastik kartalardan to'lovlarni ham milliy ham xorijiy valyutani qabul qilish bo'yicha maxsus dastur yo'lga qo'yildi. Jumladan:

Viloyat bo'yicha jami 65 ta, shundan: Buxoro xalqaro aeroporti, Temir yo'l vokzali, sobiq "Shaxriston" bozori hududlari, "Aziya Buxara" va "Buxara Grand" mehmonxonalarida 1 tadan, "Labi-hovuz" ansamblida 2 ta joyda valyuta ayirboshlash shahobchalari ishga tushirildi.

Xalqaro plastik kartalarga xizmat ko'rsatuvchi jami 20 ta bankomat qo'yildi (Mehmonxonalarda 9 ta, restoranda 1 ta, aeroportda 1 ta, temir yo'l

vokzalida

1 ta, “Moxi-xosa” majmuasida 1 ta, “Labi xovuz” ansamblida 2 ta, tijorat banklarida 3 ta va boshqa joylarda 2 ta).

Hunarmandlar, savdo va maishiy xizmat ob’ektlarida xalqaro to’lov kartalarini qabul qiluvchi 298 ta terminallar o’rnatildi (tijorat banklari binosida 104 ta, mehmonxonalarda 93 ta, umumiy ovqatlanish korxonalarida 15 ta, hunarmandlarda 68 ta va boshqa joylarda 18 ta).

Markaziy bankning viloyat boshqarmasi ma’lumotlariga ko’ra, ushbu tadbirlar xorijiy turistlardan sof xorijiy valyuta tushumi jami 41,9 mln.AQSh dollari (bankomatlar orqali 5,5 mln. doll., to’lov terminallaridan 10,0 mln.doll., valyuta almashtirish shaxobchalaridan 23,0 mln.doll.)ni tashkil etib, o’tgan yilning mos davriga (11,8 mln.doll) nisbatan 3,5 baravarga ko’payishini ta’minlagan.

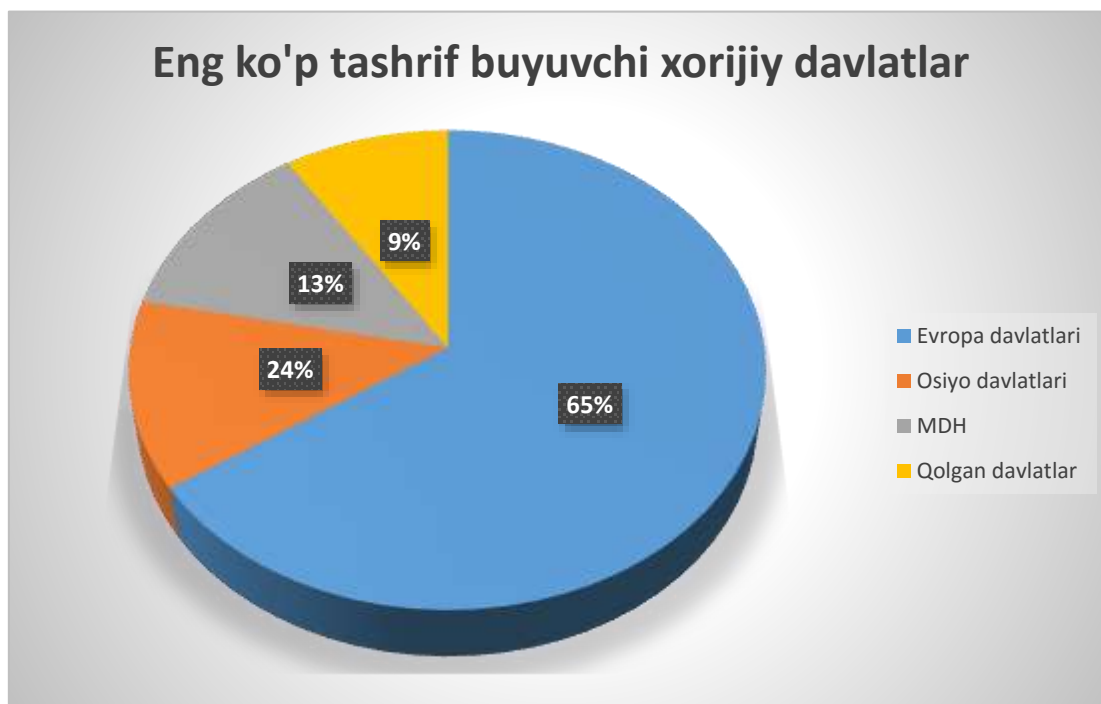
O’z o’rnida, Turizmni rivojlantirish davlat qo’mitasi hisoblash usuli bo’yicha har bir turistdan qolayotgan o’rtacha tushum (410 AQSh doll)ni e’tiborga olganda, Buxoroga tashrif buyurgan jami xorijiy turistlardan tushum miqdori (turistik kompaniyalar tomonidan bajarilgan to’lovlarni ham hisobga olganda) 123,6 mln.AQSh dollari ekvivalentini tashkil etadi.

Viloyatda turizm sohasini yanada rivojlantirish bo’yicha quyidagi yo’nalishlarda ishlar olib borilmoqda. Xususan:

Xorijiy turistlar oqimini kengaytirish yo’nalishida.

Qayd etilganidek, 2019 yilning 1 yanvar holatiga viloyatga jami 301,5 mingdan ortiq xorijiy sayyohlar tashrif buyurdi.

Tahlillarga ko’ra, xorijiy turistlarning katta qismi Evropa davlatlari (57%), Osiyo davlatlari (24%), MDH (13%) va qolgan davlatlar (9%) hissasiga to’g’ri keladi.

Manba: Buxoro viloyati Turizmni rivojlantirish departamenti.

Viloyatning turizm salohiyatini kengroq targ'ib qilish maqsadida turizm sohasi vakillari Tokio, Parij, Kuala-Lumpur, Izmir, Istanbul, Madrid, Sankt-Peterburg va Astana shaharlarida o'tkazilgan xalqaro turistik ko'rgazmalarda ishtirok etishdi. Bu tadbirlarda jami 36,3 ming, jumladan Fransiya'dan 12 ming, Turkiya'dan 10 ming, Malayziya'dan 7 ming, Ispaniya'dan 2,5 ming, Rossiya'dan 3,0 ming, Qozog'istondan 1,8 mingga yaqin turistlarni jalb qilish bo'yicha bitimlar tuzildi.

Shu bilan bir qatorda 2018 yilning 12-18 noyabr kunlari viloyat delegatsiya a'zolari va bir qator turistik korxonalar rahbarlari Rossiyaning Novosibirsk, Ekaterinburg, Ufa va Kazan shaharlarida viloyatning investitsion salohiyati bo'yicha Ufa tashqi iqtisodiy aloqalar qo'mitasi vakillari bilan samarali muzokaralar olib borildi.

Ta'kidlash joizki O'zbekistonning bir qator turistik tashkilotlari tomonidan 450 ga yaqin tarqatma materiallari tarqatildi. Hamda B2B uchrashuvlarda ikki

mamlakat sayyohlik tashkilotlari o'rtasida 40 dan ortiq shartnoma va memorandumlar imzolanishga erishildi.

2018 yilning o'tgan davrida viloyatga 148 ta rasmiy xorijiy delegatsiyalar (Hukumat darajasida – 30 ta, turizm sohasiga oid – 61 ta, ishbilarmonlik yo'nalishida – 32 ta, ilmiy–madaniy sohada – 13 ta, boshqa masalalarda – 12 ta) tashrifi amalga oshirildi;

Buxoroga Indoneziya, Malayziya, Isroil, Xitoy (Loyan), Franziya aviakompaniyalari orqali, shuningdek Turkiyaning “Turkish aerlayns” va “Pegasus” aviakompaniyalari bilan to'g'ridan-to'g'ri aviaqatnovlarni yo'lga qo'yish bo'yicha muzokaralar olib borildi.

Buxoro xalqaro aeroportiga to'g'ridan-to'g'ri qatnovlarni yo'lga qo'yish uchun Turkiyaning “Onur air” aviakompaniyasi va Buxoro viloyati hokimligi o'rtasida qo'shma korxonani ochish bo'yicha memorandum imzolandi hamda bu haqda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti nomiga murojaat kiritildi.

2018 yilda Buxoro xalqaro aeroporti orqali jami 2315 ta reyslar (shundan 1178 ta jo'natilgan, 1137 qabul qilingan) orqali 228 074 ta yo'lovchilarga (shundan 111 653 ta jo'natilgan, 117 051 qabul qilingan) xizmat ko'rsatilgan. Shu bilan birga, 2018 yilda xalqaro yo'lovchilarga ko'rsatilgan xizmatlari 2017 yilga nisbatan 1,1 martaga, MDH davlatlari yo'lovchilariga 1,2 martaga va mahalliy yo'lovchilarga 1,1 martaga ko'pni tashkil etgan.

Sayyohlar uchun yanada qulaylik yaratish masqadida Buxoro xalqaro aeroportida boj olinmaydigan savdo do'konlari (Duty free) faoliyati yo'lga qo'yildi. Turistlar oqimini ortishi munosabati bilan O'zbekiston temir yo'llari kompaniyasi bilan hamkorlikda Farg'ona, Surxondaryo va Qashqadaryo viloyatlaridan temir yo'l poezdlar qatnovlari yo'lga qo'yildi.

Xorijdan 30 ta yangi zamonaviy turistik avtobus va 22 ta mikroavtobus keltirildi. “Afrosiyob” tezyurar poezdining qatnov jadvallari optimallashtirildi.

Bundan tashqari, “Buxoro konsalting servis” MChJ tomonidan sayyohlarga qulaylik yaratish maqsadida qisqa “1052” telefon raqami orqali yo'nalishsiz taksi

xizmatiga buyurtma berish tashkil etildi. Mazkur yo'nalishsiz taksilar "O'zbekiston" turizm logotiplari bilan jihozlangan bo'lib haydovchilari ko'p yillik tajribaga ega. Kirish turizmi, Respublikaning xorijdagi vakolatxonalari bilan hamkorlikda investitsiya, turistlar oqimi va eksportni ko'paytirish yo'nalishda Prezidentimizning 2018 yil 6 fevraldagi PQ-3509-sonli "Kirish turizmini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi qaroriga muvofiq 10 ta davlat (Yaponiya, Koreya, Singapur, Indoneziya, Malayziya, Turkiya, Isroil, Franstiya, Tojikiston, Franstiya) fuqarolari uchun vizasiz (30 kungacha) kirish tartibi, 39 ta mamlakat bilan viza olish jarayoni engillashgani hamda 101 ta mamlakat fuqarolarining uchinchi davlatga borishida O'zbekistonda 5 kungacha vizasiz bo'lish imkoniyati yaratilganligi Buxoroda ham turistlar oqimini keskin ko'payishiga olib kelmoqda. O'tgan davr mobaynida Buxoroda xorijiy sayohlarning mehmonxonalardagi joylarni band qilish darajasi 100 foizga yetgan va sayohat qilishga qiziquvchilar soni bir necha martaga ortgan.

Ayniqsa, Franstiya fuqarolari uchun vizasiz kirish tartibi joriy etilganligi, istiqbolda bu mamlakatdan yurtimizga keluvchi sayyohlarning yanada ko'payishiga olib keladi. Tahlillar bo'yicha o'tgan 2018 yilda Franstiyadan O'zbekistonga tashrif buyurgan 13,6 mingdan ortiq sayyohning 10,4 ming (82%)ga yaqini Buxoroda 2 sutkadan ortiq bo'lgan.

O'zbekiston Respublikasining 15 mamlakatdagi (Xitoy, Isroil, Indoneziya, Malayziya, Pokiston, Qozog'iston, Quvayt, Misr, Eron, Saudiya Arabistoni, BAA, Hindiston, Afg'oniston, Ozarbayjon, Turkmaniston) elchilari bilan 2018 yil yanvar oyida Buxoro viloyatida uchrashuvlar tashkil etilib, ularga hududning turistik (ziyosat turizm) va investitsion salohiyati taqdimot qilindi.

Buxoroning turistik salohiyati elektron ma'lumotlari, videorolik va taqdimot materiallari elchixonalariga etkazildi. Buxoro viloyati delegatsiyasining Xitoy, Koreya, Franstiya, Indoneziya, Isroil, Turkiya, Belgiya, Gollandiya, Rossiya, Qozog'iston va Evropa mamlakatlariga xizmat safarlari tashkil etildi.

Viloyat hokimligi tomonidan Belgiyaning mashhur va dunyoning 17 ta davlatida vakolatxonalari hamda 20 mln.ga yaqin sayyoh mijozi bo'lgan "Thomas Cook", Franstiyaning Turizm agentligi va "Ile de France Paris", Indoneziyaning "ASITA" (turistik agentliklari assostiastiyasi), Turkiyaning "Tursab" (Turkiya sayohat agentliklari birlashmasi), Turkiya gostronomik turizmi Assostiastiyasi, Malayziyaning "MATTA" (turistik agentliklari assostiastiyasi), Belorussiyaning "PBC-Kypopt" kabi yirik turistik agentligining tashkilotlar rahbarlari bilan uchrashilib, o'zaro hamkorlik aloqalari yo'lga qo'yildi.

"Buxoro Palas" mehmonxona majmuasi Buyuk Britaniya investistiyasi asosida tashkil etilgan "Wide Tent System" akstionerlik jamiyatiga sotildi.

Buxoro shahrining G'ijduvon hamda Gazli ko'chalari kesishmasidan Hindistonning "METRIC VENTURES" MChJga mehmonxona va dam olish maskani qurilishi uchun 2.75 gektar er uchastkasi ajratilib, loyihalash ishlari yakunlanmoqda.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 16 avgustdagi PQ-3217-sonli "2018-2019 yillarda turizm sohasini rivojlantirish bo'yicha birinchi navbatdagi chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori ijrosini ta'minlash yuzasidan viloyatda turizm sohasiga investorlarni jalb qilish bo'yicha Buxoro shahridagi sobiq "Zarafshon" mehmonxonasi Xitoy sarmoyalari ishtirokidagi "Beston Machinery" MChJga mehmonxona tashkil etish maqsadida investistiya kiritish sharti bilan "nol" qiymatda sotildi.

Buxoro shahar Afrosiyob ko'chasida joylashgan "Suv quvuri" minorasi franstiyalik Catherine Uiterdijk hamda Teunis Uiterdijk hamkorlar bilan 125 ming AQSh dollari investistiya kiritish sharti bilan "Authentic Travel" MChJga uzoq muddatli ijaraga foydalanish uchun berildi. Hozirda ushbu ob'ektda ta'mirlash ishlari yakunlanmoqda.

Shuningdek, Buxoro shahrining Shahrison bozori hududida yopiq hunarmandlar va sayyohlar uchun "shopping" markazi loyahasini amalga oshirish

uchun Turkiyaning "Iris engineering, Tourism and trade company"ga berish bo'yicha hukumat loyihasi tayyorlandi.

Turistlar tashrif buyuradigan infratuzilma, yo'l bo'yi, madaniy-diniy ob'ektlar, mehmonxonalar, motellar, dam olish maskanlari, sanitar-gigienik uzellarni yaxshilash, turistik zonalarni barpo etish orqali kirish, ichki va ziyorat turizmini yanada rivojlantirish, aholining respublika bo'ylab sayohatlarini tashkil etish yo'nalishida.

Ayni paytda, Buxoro viloyatida 223 ta joylashtirish vositasi (xonalar soni 2522 ta, o'rinlar soni 5592 ta) sayyohlarga xizmat ko'rsatib kelmoqda.

Viloyat miqyosida jami 41 ta, jumladan Buxoro shahrida 34 ta joyda yangi mehmonxonalar barpo qilish uchun jami 10,7 gektar er uchastkalari ajratilib, loyihalash va qurilish ishlari boshlandi. Ularning 1 tasi Hindiston davlati investorlari tomonidan quriladi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning 2018 yil 30 sentyabr 1 oktyabr kunlari Hindistonga davlat tashrifi jarayonida tashkil etilgan "O'zbekiston - Hindiston" biznes forumi doirasida mazkur davlatning firma va kompaniyalari vakillari bilan o'tkazilgan muzokaralar bo'yicha Buxoro viloyatiga jami 48,5 mln. AQSh dollari qiymatida to'g'ridan - to'g'ri investistiyalarni jalb qilish yuzasidan kelishuvlarga erishildi. Jumladan, "S.C.S. Pvt.Ltd" kompaniyasi tomonidan 25,0 mln. AKSh dollari, "Orion Group" kompaniyasining 10 mln. AQSh dollari va "SRB International" kompaniyasining 5,0 mln. AKSh dollari qiymatida investistiya yo'naltirish hisobiga Buxoroda 4 yulduzli mehmonxona komplekslari qurish buyicha Buxoro viloyati xokimligi bilan kelishuv imzolandi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018 yil 26 avgustdagi 700-f sonli farmoyishiga asosan Toshkent shahrida 19-20 noyabr kunlari o'tkazilgan "Turizm sohasidagi birinchi xalqaro investition forum"ida Buxoro viloyati hokimligi va Turizmni rivojlantirish departamenti hamkorligida xorijiy va mahalliy investorlarga "tayyor holda" topshirish sharti

bilan 51 ta turizm sohasidagi ob'ektlarning ro'yxatlari, joylashuv xaritalari va ob'ekt haqida qisqacha ma'lumotni o'z ichiga olgan kataloglar tayyorlandi. Mazkur ko'rgazmada Xitoy Xalq Respublikasi, BAA va Eron davlati tadbirkorlari bilan jami 15,7 mln. AQSh dollariga teng 4 ta investitsion kelishuvlar imzolandi.

Xorijiy va mahalliy sarmoyadorlar bilan olib borilgan muzokaralar natijasida Buxoro shahrida o'n yildan ortiq vaqt davomida ishlamay turgan 3 ta yirik "Buxoro-palas" (480 ta o'rin), "Varaxsha" (410 ta o'rin), "Zarafshon" (390 ta o'rin) mehmonxonalari 2017 yilda investorlarga berilib, ularda rekonstruktsiya ishlari jadallik bilan olib borilmoqda.

2019 yilning 6 may kuni Sobiq Varaxsha mehmonxonasi negizida Orient Star Hotel mehmonxonasining ochilish marosimi bo'lib o'tdi.

Ulug' qadamjolar hisoblangan "Etti pir" ziyoratgohlariga tutash hududlarda jami 7 ta mehmonhona qurish uchun talabgorlarga 1,7 gektar er uchastkalari ajratilib, qurilish ishlari davom etmoqda.

Ushbu qurilish va ta'mirlash ishlari yakuni bilan jami mehmonxonalar soni 169 taga (41 ta yangi), quvvati 8437 ta (4166 ta mavjud) o'ringa etkaziladi.

Buxoro shahriga tutashgan magistral yo'llar bo'ylab, 12 ta motel, jumladan: Turkmaniston yo'nalishida Jondor tumanida 2 ta, Qorako'l tumanida 1 ta, Olot tumanida 1 ta;

Xorazm yo'nalishida Romitan tumanida 1 ta, Peshko' tumanida 1 ta;

Samarqand yo'nalishida Buxoro tumanida 1 ta, Vobkent tumanida 1 ta, G'ijduvon tumanida 2 ta;

Qashqadaryo yo'nalishida Kogon tumanida 1 ta, Qorovulbozor tumanida 1 ta motellar qurish uchun er maydonlari dislokatsiyalari belgilanib, 8 tasida qurilish ishlari boshlandi.

Viloyatda turistik kompaniyalar soni 56 taga (23 ta yangi), hamroh tarjimonlar soni esa 110 taga (45 ta yangi) etkazildi.

Ayni paytda, 10 ta park, 15 ta restoran qurish, G'ijduvon, Shofirkon va Romitan tumanlarining har birida 5 tadan, Buxoro shahrida 25 ta, Kogon shahrida

10 ta namunaviy loyiha asosidagi kichik mehmonxonalar tashkil etish bo'yicha er maydonlari ajratish bo'yicha grafiklar tasdiqlangan bo'lib, har oyda E-ijro.auksion savdolariga qo'yib kelinmoqda.

Shu bilan birga, turistlarni Buxoroda ko'proq qolishiga imkon yaratish maqsadida bugungi kunda sayohatchilar tashrif buyuradigan 105 ta madaniy meros ob'ektlarini yaxshilash va qo'shimcha 50 ta ob'ektga turistlar borishi uchun sharoitlar yaratish ishlari olib borilmoqda.

2.2. Turizmning agro-eko turizm yo'nalishlarini tashkil etish

(Shofirkon tumanidagi "Afzal Polimer zamini" fermer xo'jaligi misolida)

Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasida turizmning milliy modelini shakllantirish jarayoni amalga oshirilmoqda. Ushbu modelda ta'kidlanishicha mamlakatda rivojlantirilayotgan turistik bozor boshqa har qanday bozorlar kabi mamlakatning ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy vaziyatiga ta'sir ko'rsatadi. U mamlakatlar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish hamda investitsiya va kapital oqimini ta'minlash darajalarini aniqlashda muhim vosita bo'lib hisoblanadi. Ma'lumki, bozor iqtisodiyoti rivojlangan mamlakatlarda, asosan, xususiy va tijorat kompaniyalari turistlarga xizmat ko'rsatadi. Biroq, har qanday sharoitda ham davlat optimal iqtisodiy va huquqiy zaminni yaratgan taqdirdagina turizm rivojlanishi mumkin. Agarda davlat kasbiy tayyogarlik masalalari, tabiiy va madaniy muhitni muhofaza etish, axborot-reklama ishlari va rasmiyatchilikni soddalashtirish kabilari bilan shug'ullanmasa, u holda turizm kutilganidek rivojlanish darajasiga erisha olmaydi. Bunda davlat tomonidan turizmni rivojlantirish, turistik xizmatlar bozorini shakllantirish, iqtisodiy tartibga solish usullari va richaglarini qayta isloh etish, turizmni tashkiliy boshqaruv strukturalarini takomillashtirish, uning eksport salohiyatini oshirish va eng asosiysi, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish kabilarga tegishli uslubiy va amaliy yondashuvlarni ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Respublika turizmidagi iqtisodiy ahvolni tahlil qilish uchun uning rivojlanishidagi ikki bosqichni ajratib ko'rsatish mumkin:

1 bosqich 1986 yildan 1991 yilgacha bo'lgan davr va 2-bosqich 1992 yildan keyingi davrni uz ichiga oladi. Bunday davrlarga bo'lish respublika turizm taraqqiyotidagi ikki eng muhim davrni ajratib olishga imkon beradi.

1-bosqichda turizm respublika kasaba uyushmasiga buysunar, uning bosh organi STREU - O'zbekiston Respublikasi turizm va ekskursiyalar bo'yicha Kengashi edi; bu davr turizm chora-tadbirlarini to'liq xo'jalik xisobi, uz-o'zini qoplash va uz-o'zini moliya bilan ta'minlashga o'tkazish bilan bog'liq bo'ldi. Ikkinchi davr esa O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishishi, "O'zbekturizm" Milliy Kompaniyasining tashkil qilinishi va bozor munosabatlariga o'tish bilan 1991 yilda Respublikada turizm sohasida 87 korxonalar, muassasa va tashkilotlar mavjud bo'lib, 4234 o'rinlik 11 turizm kompleksi, 2928 o'rinlik 12 turizm bazasi va 599 o'rinlik 2 kemping faoliyat ko'rsatar edi.

Respublikada turizmni rivojlantirishda moddiy-texnik baza alohida ahamiyatga ega, u tashkiliy turizmni rivojlantirish va kompleks turizm-ekskursiya xizmati ko'rsatish: joylashtirish, oziq-ovqat bilan ta'minlash, ko'ngil ochish, davolash, ekskursiyalar o'tkazish va hokazolar uchun sharoit yaratib beradi.

O'zbekiston Respublikasi turizmida moddiy-texnik bazaning rivojlantirilishi bir necha bosqichdan iborat. Har bir bosqichning muddati va uning sifat tarkibi sobiq Ittifoqning ob'ektiv tarixiy va iqtisodiy shart-sharoitlariga bog'liq bo'ldi.

Respublika turizm salohiyatini baholovchi yana bir muhim ko'rsatkich - asosiy fondlarning moddiy elementlarini tashkil qilish va xarid qilishga ketgan pul xarajatlarining yig'indisidan iborat bo'lgan kapital qo'yilmalar hajmidir. Respublika turizm tizimining o'z moddiy-texnik bazasini rivojlantirishga sarflangan kapital qo'yilmalarning 1986-90 yillardagi umumiy hajmi 17345 ming so'mni tashkil qildi.

Bozor munosabatlariga o'tish butun respublika turizm tizimi oldiga anchagina keskin shartlar qo'ydi. Turizm tizimining jami tashkiliy-iqtisodiy strukturasi tubdan qayta tashkil qilish, turizmni boshqarishning markazlashtirilgan mexanizmdan farq qiluvchi amaliy iqtisodiy mexanizmini ishlab chiqish zarur edi

SHu maqsadda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 1992 yil 28 iyuldagi Farmoniga binoan "O'zbekturizm" Milliy Kompaniyasi tashkil qilindi. Bu kompaniya O'zbekiston Respublikasi kasaba uyushmalari federatsiyasi Kengashi, "Inturtaj" qo'shma korxonasi "Sayyoh-Intur" respublika xo'jalik xisobidagi birlashmasi va sobiq "Goskominturist" korxonalari asosida tashkil qilindi.

"O'zbekturizm" Milliy Kompaniyasi bir necha yillik faoliyati davomida milliy va xalqaro turizmni qayta tiklash, moddiy-texnik va me'yoriy bazani mustahkamlash va kengaytirish, yangi turizm marshrutlarini ishlab chiqish, ekskursiya mavzularini yangilash, mavjud turizm baza va kempinglarini takomillashtirish va yangilarini tashkil qilish, qo'shimcha xizmatlar ko'rsatish hajmini oshirish bo'yicha ma'lum miqdordagi ishlarni amalga oshirdi.

1992 yildayoq "O'zbekturizm" Milliy Kompaniyasi tizimida 135 korxonalar bor bo'lib, ular ichida jami 10 ming o'rinlik 34 mehmonxona, turbazalar, kempinglar, motellar bor edi.

Qiymati asosiy fondlarning 1,6 mlrd so'mni tashkil qilgan edi, ularning 79 foizi qurilganiga 15-20 yil bo'lgan bino va ishootlar edi. Aamlda barcha mehmonxonalar, turbaza va kempinglar kapital ta'mirlashga va rekonstruksiyalashga muhtoj edi, ularning 40 foizi kam rentabelli va zarar ko'rayotgan korxonalar edi.

1992 yil davomida respublikada 408 ming kishiga xizmat ko'rsatildi, ulardan 40 ming kishi Hindiston, Pokiston, Turkiya, Janubiy-SHarqiy Osiyodan, 30 foizi yevropadan va 10 foizi SHimoliy va Lotin Amerikasidan kelgan turistlar edi. CHet ellarga 60 ming kishi yuborildi. Ko'rsatilgan xizmatlar hajmi shu yili

1,2 mlrd so'mni, valyuta tushumlari 3,7 mln dollarni, foyda 180 mln so'mni tashkil qildi.

1993 yil oxiriga kelib respublika turizm tizimida huquqiy shaxs maqomiga va mustaqil balansga ega bo'lgan 123 tashkilot bor edi. O'tgan 1993 yilga nisbatan bu ko'rsatkichlarning turbazalardagi o'rinlardan boshqa barchasi kamaydi. O'rinlar soni 256 taga ko'paydi.

Tarmoqning rivojlanish ko'rsatkichlari eng yuqori bo'lgan 1988 yilga nisbatan 1993 yilda turizm-ekskursiya korxonalarini soni 1,5 baravar, turbazalardagi o'rinlar soni 105 taga ortdi.

Respublika hududidagi turizmning moddiy-texnik bazasi g'oyatda notekis taqsimlangan: respublikadagi barcha ishlab chiqarish salohiyatining 40foiz qismi Toshkent shahri va Toshkent viloyatiga, 37foizdan ortiq qismi Samarqand, Buxoro, Xiva va Urganchga, taxminan 16 foizi Farg'ona vodiysiga to'g'ri keladi. Qolgan 7 foiz respublikaning boshqa mintaqalari o'rtasida taqsimlanadi.

1993 yil davomida respublikada 457 ming turistga, shu jumladan 40 ming chet ellik turistlarga va 530 ming ekskursantlarga xizmat ko'rsatildi. Bu ko'rsatkichlar 1992 yilga nisbatan birmuncha ko'p bo'lsa-da, 1988 yilga qaraganda anchagina kamdir.

1994-95 yillar respublika turizmi rivojlanishida murakkab va ziddiyatli davr bo'ldi. Ular respublikada yuz berayotgan iqtisodiy jarayonlarning barcha muammolarini, o'tish davrining barcha qiyinchiliklarini o'z ichiga oldi.

Bu yillarda turizm taraqqiyotining asosiy ko'rsatkichlari quyidagichadir: turizm-ekskursiya xizmatlari hajmi birmuncha ortib, ikki yil uchun o'rtacha 237,6 mln so'mni tashkil qildi, asosiy ishlab chiqarish fonlarining qiymati 39 mln so'mdan ortdi, avtotransport hajmi ko'payib, 14,5 ming so'mni tashkil qildi, turizm korxonalarining rentabelligi 34,6 foizga yetdi va 1992 yilga nisbatan 2 baravardan ko'proqqa o'sdi.

Rentabellik asosan barcha turdagi turizm xizmatlariga belgilangan narxlarning bir necha baravar oshganligi xisobiga o'sdi, bu esa farovonlikni va turizmni rivojlantirishning samaradorligini ko'rsatmaydi.

1996 yilda respublikada qabul qilingan turistlar soni 550 ming kishiga yetdi, ulardan 165 ming kishi chet ellik turistlardir. Turizm xizmatlari ko'rsatishning valyutadagi (AQSH dollarlarida) hajmi 101,2 mln dollardan 198 mln dollarga ortdi. Valyuta tushumlarini milliy valyutada xisoblaganda turizmning barcha xizmat ko'rsatish sohalarining yalpi ichki maxsulotidagi ulushi 1996 yilga kelib taxminan 9 foizni, valyuta tushumlari esa 67,5 foizni tashkil qildi.

Ammo baribir, olinayotgan daromad nuqtai nazaridan qaraganda, turizmning respublika milliy daromadidagi xissasi anchagina kichikligicha qolib kelmoqda.

Bunga ishonch xosil qilish uchun dunyodagi yetakchi mamlakatlardan olingan ma'lumotlarni taqqoslab ko'rish yetarli: Ispaniya, Frantsiya, Kanada, AQSH va Italiya mamlakatlarida bir yilda (1995 yil) mos ravishda 54 mln., 43 mln., 39 mln., 37 mln. va 27 mln. kishi mehmon bo'ladi.

Eko turizm (Jayron, Qoraqir, Og'itma), Gostronomik turizm (Milliy taomlar, shirinliklar), Agroturizm (Romitan, Buxoro, G'ijduvon, Vobkent tumanlari) Qishloq turizmi (hunarmandlar, mehmon uylari), Madaniy turizm (teatrlashgan tomoshalar), Plyaj (Quy-mozor, Tudako'l) kabi yangi turistik marshrutlar va xizmatlar turlari o'zlashtirildi.

Shofirkon tumanida "Afzal Polimer zamini" fermer xo'jaligida jami 75 gektar yer maydoni bo'lib, shundan agro-eko turizm uchun 15 gektar yer maydoni ajratilgan. Sport salomatlik, baliq ovi, yovvoyi hayvonlar, tabiiy giyohlar bilan davolanish, ot va tuyalarda sayr qilish imkoniyatlari yaratilmoqda.

2.3. Mavsumiylikni yumshatishga viloyatining tuman (shahar)larida o'tkaziladigan festivallarning ahamiyati.

Buxoroda sayyohlar uchun muntazam ravishda yangi yo'nalishdagi madaniy va ko'ngilochar tadbirlarni tashkillashtirish maqsadida har yili o'tkaziladigan "Navro'z" bayrami, "Nasriddin afandi", "Sharq taomlari", "Ipak va ziravorlar" "Qovun sayli", "Hunarmandlar kuni", "Buxoro shahri kuni" festivallari va "Mahoratli pazandalar" ko'rik-tanlovlari o'tkazishning aniq kunlari belgilanib, amalga oshirilib kelinmoqda.

1-jadval

Viloyatning tuman (shahar)larida 2019 yildan boshlab (keyinchalik har yili) o'tkaziladigan festivallar ro'yxati.

No	Tuman (shahar)lar nomi	O'tkaziladigan festivallarning nomlanishi	Festival o'tkazilish vaqti
1.	Buxoro shahar	"Ipak va ziravorlar' festivali	May oyining II dekadasida
2.		"Nasriddin Afandi va Sharq taomlari" festivali	1-2 Aprel
3.	Kogon shahar	"Xalqlar do'stligi" festivali	Mart oyining I dekadasida
4.	Buxoro tuman	"Agro turizm saboqlari" festivali	Avgust oyining III dekadasida
5.	Vobkent tuman	"Asal" sayli festivali	Iyun oyining I dekadasida
6.	Jondor tuman	"Varaxsha malikasi" qizlar ko'rik tanlovi	Mart oyining II dekadasida
7.	Kogon tuman	"Naqshbandiya o'gitlari" konferensiyasi	Iyul oyining I dekadasida

8.	Olot tuman	“Polvonlar mahorati” musoboqasi	Iyul oyining I dekadasida
9.	Peshku tuman	“Xalq tabobati va tabiblar tanlovi” festivali	Avgust oyining II dekadasida
10.	Romitan tuman	“Uzum va anjir” festivali	Sentyabr oyining I dekadasida
11.	Shofirkon tuman	“Kashtado’zlik va xalq o’yinlari” festivali	Aprel oyining I dekadasida
12.	Qorako’l tuman	“Poykent oqshomlari” musiqa festivali	Aprel oyining II dekadasida
13.	Qorovulbozor tuman	“Lola” saylini festivali	May oyining I dekadasida
14.	G’ijduvon tuman	“G’ijduvon kulolchiligi va pazandalari” festivali	May oyining II dekadasida

Manba: Buxoro viloyati Turizmni rivojlantirish departamenti.

Ichki turizm yo’nalishida “O’zbekiston bo’ylab sayohat qil” shiori ostida tizimli ishlar tashkil etilgan. Bu borada 2017 yil 20 noyabrdan boshlab, mahallalar, yoshlar, mehnat jamoalari, fermerlar, askar va zobitlaridan tarkib topgan guruhlarni Buxoroning “Etti pir” ziyoratgohlari va qadimiy obidalariga tizimli sayohatga olib chiqish amaliyoti yo’lga qo’yildi.

Bu masalada turistik kompaniyalar joylarda “Mahalla” kengashi, “Yoshlar ittifoqi” kengashi, Kasaba uyushmalari, Xotin-qizlar qo’mitalari va hokimliklar bilan yaqin hamkorlikda ishlar olib borilmoqda.

Shu tarzda, qishki mavsumda, ya’ni 2017 yil 20 noyabrdan 2018 yil 31 dekabrga qadar viloyatning 13 ta hududi (shahar va tumanlar)dan jami 50 mingga yaqin Buxoro viloyatiga, boshqa viloyatlarga 65 mingdan ortiq aholi sayohatga chiqqan bo’lib, viloyat iqtisodiga 21,2 mlrd.so’mdan ko’proq mablag’ jalb qilindi.

Ichki turizmni jadal rivojlantirish to'g'risida 7 fevralda qabul qilingan PQ-3514-sonli qarorda belgilangan engilliklar, xodimlarni sayohatga chiqishi xarajatlarini soliq solish bazasidan kamaytirilishi bu borada yangi imkoniyatlarni yaratdi. Shunga ko'ra, aholini Respublika hududlaridan Buxoroga va Buxorodan boshqa viloyatlarga sayohatini tashkil qilish grafiklari tasdiqlanib, amalga oshirilmoqda.

Ichki turizm yo'nalishida Buxoroga keluvchi sayyohlar soni (mustaqil ravishda sayohatga chiquvchilar bilan birga) 2,2 mln.dan oshdi.

Buxoroning yangilangan turistik xaritasi ishlab chiqilib, 20 000 nusxada chop etildi.

Buxoro shahrining qadimiy qismida 32 ta joyda yo'l belgilari, 10 dan ortiq joyda Wi-Fi xizmati o'rnatish, 6 ta joyda qahva, muzqaymoq va salqin ichimliklar sotish shaxobchalari va 5 ta axborot markazlari tashkil etish (Infostentr) loyihalari yakuniga etkazilib, bugungi kunda ushbu axborot markazlari faoliyat yuritmoqda.

Turistlarga qulay sharoitlar yaratish bo'yicha Buxoro shahrining qadimiy qismiga yo'naltiruvchi Naqshband ko'chasida "Shoxrud" anhuri, "Ark" qo'rg'oni bo'ylab va "Poyi kalon" majmuasi yon tomonlarida keng ko'lamli bunyodkorlik va obodonlashtirish ishlari amalga oshirildi.

Shaharning tarixiy qismida oqava suvlarning to'planib qolmasligi uchun yangidan kanalizastiya tarmog'i o'tkazilib, yo'llar kengaytirildi, asfalt yotqizildi, alohida piyodalar yo'lakchasi tashkil etilib, tungi yoritish chiroqlari, o'rindiqlar va chiqindi quttilari o'rnatildi, non mahsulotlari sotish paviloni ishga tushirildi. Turizm sohasidagi tashkilotlar faoliyati samaradorligini oshirish va kadrlarni tayyorlash yo'nalishida.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 6 fevralda qabul qilgan PQ-3510-son qaroriga muvofiq Buxoro viloyatida tashkil etilgan Turizm qo'mitasining hududiy Departamenti xorijiy tillarni yaxshi biladigan, tajribali

yosh mutaxassislar bilan to'ldirildi. Departamentning samarali faoliyatini tashkil etish bo'yicha alohida bino ajratildi.

Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi huzuridagi "Turizm sohasida kadrlar malakasini oshirish va qayta tayyorlash Respublika markazi" DUK bilan hamkorlikda Buxoro davlat universiteti qoshida 2018 yildan boshlab "Turizm sohasida kadrlar tayyorlash va malakasini oshirish Buxoro viloyat markazi" unitar korxonasi faoliyati yo'lga qo'yilib, iyun oyidan boshlangan 5 oylik o'quv jarayonida yakuni bo'yicha imtihonlardan muvaffaqiyatli o'tgan 35 nafar tinglovchilarga davlat namunasidagi sertifikat hamda gidlik huquqini beruvchi guvohnomalar topshirildi. Hozirda yana 38 nafar tinglovchilar ushbu sohada faoliyat yuritishlari uchun o'qitilmoqda.

Universitet qoshida tashkil etilgan Koreys va Yapon markazlari yiliga jami hisobda 350 nafar shundan, 90 nafar koreys yo'nalishida 260 nafar yapon yo'nalishida tahsil olayotgan o'rganuvchilarga ushbu davlatlar tili bilan birgalikda madaniyati hamda biznes kurslari bo'yicha tahsil berilmoqda. Bu holat ayniqsa, Yaponiya va J.Koreya davlat fuqarolari uchun vizasiz kirish ruxsatini berilganligi natijasida tashrif buyurgan sayyohlar uchun qulaylik yaratmoqda.

Shu bilan bir qatorda universitetning turizm yo'nalishi negizida alohida fakultet sifatida qayta tashkil etilib, hozirgi kunda mazkur fakultetda "Turizm", "Mehmonxona xo'jaligini tashkil etish va boshqarish", "Xizmatlar sohasi", "Iqtisodiyot", "Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi" ta'lim yo'nalishlari bo'yicha jami 900 dan ortiq talaba bakalavr hamda "Turizm" mutaxassisligi yo'nalishida 12 nafar magistrant tahsil olmoqda.

Turizm yo'nalishida faoliyat yuritayotgan professor-o'qituvchilarning aksariyat qismi xorij mamlakatlarida o'qigan yoki malaka oshirgan bo'lib, kafedrada 1 nafar Janubiy Koreyalik mutaxassis faoliyat olib bormoqda.

2018 yilgi bitiruvchilaridan 7 nafar talaba va 1 nafar magistrant bitiruv ishlarini ingliz tilida himoya qildi.

2017-2018 o'quv yilida fakultetning turizm va mehmonxona xo'jaligi yo'nalishlari talabalaridan 8 nafari xorijiy OTMLarda, professor-o'qituvchi va ilmiy tadqiqotchilardan 9 nafari xorijning etakchi OTMLarida tahsil olib, malaka oshirib qaytdi.

O'rta maxsus ta'lim yo'nalishida Buxoro turizm kollejida jami 483 nafar o'quvchiga 7 ta ta'lim yo'nalishi (shundan 85 nafari turistik xizmatlar tashkilotchisi, 60 nafar mehmonxona va restoran, 142 nafar oshpazlik, 196 nafar o'quvchi boshqa yo'nalishlar) bo'yicha mutaxassislar tayyorlanmoqda.

2018 yil noyabr oyida Buxoro davlat universiteti Yaponiyaning Vakayama universiteti bilan hamkorlikda "Turizm ta'limi va tadqiqotlari markazi" tashkil qilindi.

III BOB BUXORODA TURIZMI MAVSUMIYLIK MUAMMOSI YUMSHATISH YO'NALISHLARI

3.1. Buxoro turizmida mavsumiylikni ahamiyati.

Buxoro turizmida mavsumiylik anchagina yuqori hisoblanadi. Bu yerda yoz payti juda issiq, qish payti esa soviq hisoblanadi. Asosan bu yerda bahorgi va kuzgi fasillarda turistlar oqimiga guvoh bo'lishimiz mumkin. Biz shu qolgan ikki fasilda turistlarni jalb qilish maqsadida turli xildagi festivallar o'tkazishni ko'zda tutganmiz. Bularga misol qilib "Ipak va ziravorlar", "Palov sayli" kabi festivallarni o'tkazib kelinmoqda, 2019-yil 26-28 may kunlari Buxoroda "Ipak va ziravorlar" festivali o'tkazildi.

Ushbu tadbir O'zbekiston Respublikasi turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi va Buxoro viloyati hokimligi tashabbusi bilan tashkil etilmoqda. "Ipak va ziravorlar" an'anaviy festivali doirasida ko'plab boshqa tadbirlarni ham o'tkazish rejalashtirilmoqda.

Festivalga tashrif buyuradigan xorijiy mehmonlar va yurtimizning turli go'shalaridan kelgan ziravor mahsulotlari, ipak matolaridan milliy ruhdagi mahsulotlar namoyish etiladi hamda o'zbek xalqining milliy hunarmandchiligi hisoblangan gilamdo'zlik, zardo'zlik, kulolchilik bo'yicha mahorat darslari olib boriladi.

Shu bilan birga, xalq sayli shaklida tashkil etilayotgan madaniy tadbirlarda milliy xalq o'yinlaridan – qo'chqor urushtirish, xo'rozlar jangi, dorbozlik va polvonlar tomoshalari ko'rsatiladi.

"Palov sayli" da barcha viloyatlardan kelgan mahoratli oshpazlar o'rtasida milliy taomlar tayyorlanib, musobaqalar o'tkaziladi va festival mehmonlari tomonidan ta'tib ko'rilish, shaxsan baho berish imkoniyati ham mavjud.

Bundan tashqari Folklor-etnografik dastalarining chiqishlari shaharning bir necha maydonida o'tkazilsa, 27 may oqshomida Buxoro san`at kolleji va viloyat musiqali drama teatri xalq cholg'u asboblari orkestri Nodirdevonbegi xonaqosi oldidagi maydonda konsert dasturini namoyish etadi. O'zbek milliy

filmlari namoyishi nafaqat buxoroliklar, balki chet ellik sayyohlarda ham katta qiziqish uyg'otishi aniq.

Bu yil festivalning tantanali yopilish marosimi, g'oliblarni taqdirlash hamda viloyatimiz va respublikamiz poytaxti taniqli san'atkorlari gala-konserti qadimiy Ark qal'asi oldidagi maydonda 5 ming nafar tomoshabin va mehmonlar ishtirokida o'tkaziladi. Xullas, an'anaviy XVI «Ipak va ziravorlar» xalqaro festivali amaliy san'at ustalari hamda turizm sohasi mutaxassislari, minglab buxoroliklar va sayyohlar uchun katta bayramga aylanadi.

O'zbekistonda Buxoro viloyati bo'yicha turizm istiqbolli sayyohlik uchun yangi yo'nalishlar

Tarixiy obidalarga boy yurtimizning sayyohlik biznesi salohiyati juda katta. Ayni paytda turistik agentliklarimiz sobiq ittifoqdan meros bo'lib qolgan, sayyohlarni guruh tarzida qabul qilish kabi xizmatlarni ko'rsatishadi.

Biroq dunyoda bir talay yangi va zamonaviy turizm turlari ham paydo bo'lganki, ularning ayrimlarini Buxoroda tatbiq etish ayni muddao bo'lar edi. Bu joylarda qo'shimcha daromad va ish o'rinlari yaratilishiga olib kelishi shubhasiz. So'nggi yillarda jahon bo'ylab turizmning unutilgan, yangi, innovatsion ko'rinishlari paydo bo'lmoqda.

O'zbekiston yalpi ichki mahsulotidagi turizm sohasi ulushi bor-yo'g'i 2,3 foiz. Xorijiy davlatlarda ushbu ko'rsatkich 10 foizgacha yetadi. Albatta, bizning salohiyatimiz yuqori. Biz turizmning ahamiyati va rolini oshirishimiz kerak. Bugungi kunda qilinayotgan barcha sa'y-harakatlar yaqin yillarda bu raqamni 5 foizgacha ko'tarish imkoniyatimiz borligini asoslaydi.

O'zbekistonda turizm o'sishining asosiy manbalari haqida gapirsak, biz nafaqat xorijdan turistlarni jalb etishga yondashmoqdamiz, shuningdek, kuchli taraqqiyot omili bo'lgan ichki turizmni ham rivojlantirish shart. Bu sohaga investitsiya kiritmoqchi bo'lgan tadbirkorlar turistik sohaga yo'naltirilgan aktivlar o'rtacha 4-5 oyda ish berishi bilan bog'liq muammolarga duchor bo'lishmoqda. Binobarin, ichki turizmni rivojlantirish dasturini faol amalga

oshirish turizmni yil bo‘yi qilish, tadbirkorlarga esa yil bo‘yi daromad olish imkonini yaratadi.

Qishloq turizmi

Bunday turizm shaharlarda yashovchi o‘zbekistonliklar uchun ham, xorijlik sayyohlar uchun ham birdek qiziq — qishloqning toza havosi, xo‘roz qichqirig‘i bilan uyg‘onish, yangi uzilgan sarxil meva-sabzavotlar, sut mahsulotlarini tatib ko‘rish. Ot, tuya kabi uy hayvonlarini minib ko‘rish va boshqalar. Keyingi paytlarda jahonda paydo bo‘lgan agroturizmni ham mana shu turistik yo‘nalishga qo‘shsa bo‘ladi. Hosilni yig‘ib olish davrida ishtirok etish ham sarguzashtalablar uchun qiziqarli. O‘zingiz bir tasavvur qilib ko‘ring: pishib yetilgan paxta dalalarida turistlar paxta terib yurishsa. Fermerlarimiz mana shundan ham qo‘shimcha daromad qilishlari mumkin.

Bu turizm yo‘nalishi haqida hikoya qiluvchi ayrim saytlar, jumladan, agriturismo.net otda sayr qilishni yoqtiradiganlar uchun Toskanadagi barcha fermer xo‘jaliklari haqida ma'lumot bor, Amerikaning Agrotours saytida esa hamma narsa bor: «Meni bu yerdan osmono‘par binolar va mashinalar yo‘q go‘shalarga olib keting»dan tortib, «Avstraliyaning go‘sht tayyorlovchi fermalari qanday tuzilgan»gacha. Hindistonning Agri Tourism shiori esa quyidagicha: «O‘zgarish uchun ibtidoaga qaytish kerak». Hindiston bugungi kunda qadimiy asoslarga qaytish uchun eng zo‘r mamlakatlardan biri hisoblanadi. Isroilda qishloq xo‘jaligi turizmi bilan qishloq xo‘jaligi vazirligi shug‘ullanar ekan. Isroilda esa sayohatning 16ta g‘oyasi taklif etiladi — baliq tutishdan boshlab asalarichilikkacha.

Jayloo turizm

Biz turizm sohasida «olma pish — og‘zimga tush», deya qayerdandir najot kutib o‘tirganimizda tarixiy obidalari bilan maqtana olmaydigan qirg‘izlar turizmning ushbu turini rivojlantirib, butun jahonda qirg‘izcha nom bilan ommalashishiga erishib ham bo‘lishdi. Jayloo qirg‘izchadan tarjima qilinganida yaylov degan ma'noni beradi — qardosh xalq. Jayloo-turistlar sayyoramizning inson qadami yetmagan go‘shalari — Osiyoning tog‘lari va

dashtlari, Sibir va Shimoliy Amerika o'rmonlariga, Afrika qo'riqxonalariga sayohat qilishadi — asosiy sabab: sivilizatsiya shart-sharoitlaridan biroz chekinish. Buxoroda ham yaylovlar, qo'riqxonalar juda mo'l. Faqat tog'ga chiqishda tajribangiz bo'lmasa, ekstremal yo'nalishlarni tanlamagan ma'qul.

Yaylov turizmini etnik turizm bilan omixta qilish mumkin — yaylovlarda yashayotgan cho'ponlarning mehmoni bo'lish, ular bilan birga hayot kechirib ko'rish, tuya, ot, chorva va qo'y-qo'zilarni boqish mumkin. «Sayohat nima bo'lishidan qat'iy nazar, har qanday jihatdan ko'proq narsa o'rgatadi. Ba'zida boshqa joyda o'tkazilgan bir kun, uyda o'tkazilgan o'n yildan ko'proq narsa beradi». Anatol Frans Frantsuz yozuvchisi va adabiy tanqidchisi..

Gastronomik turizm

Taom pishirish kurslari va milliy taomlar restorani hamma yerda bor, lekin milliy taomlar tayyorlanishi jarayoni bilan o'sha taomlarning vatanida tanishish doimo turistlar uchun qiziqarli bo'lib kelgan. Buxoro oshxonasi bu borada maqtansa arzigulik natijalarga ega. To'y oshini Toshkentda, no'xatsho'rakni Samarqandda, tandir go'shtni vohada tatib ko'rishga nima yetsin. Aynan turistlarga ma'lum bir milliy taomimizning tayyorlanish jarayonini namoyish etib, master-klass o'tkaziladigan, bir yo'la ularning qorni to'yg'aziladigan kichik oshxonalar ochishga allaqachon fursat yetgan. Bahorda qulupnay sayli, kuz faslida qovun sayli kabi sayllarimiz bilan ham turistlarni jalb etish mumkin.

Ziyoratchilik turizmi

Buxoroda shiddat bilan taraqqiy toptirish mumkin bo'lgan, buning uchun barcha imkoniyatlar mavjud bo'lgan turizm yo'nalishlaridan biri. Jahonga mashhur yetti pir va boshqa diniy muhaddislar vatani hisoblanadi.

Tibbiyot turizmi

Isroilda saraton kasalligini davolovchi eng yaxshi mutaxassislar to'planishgan. Tailanddagi vrachlar bemorning tanasida zarur a'zoni o'stirish bo'yicha yangi texnologiyani ixtiro qilishgan (asosan kichikroq a'zolar —

burun, quloq, qovoqlar o‘stirilmoqda). Germaniyada esa qorin bo‘shlig‘idagi operatsiyalari bilan mashhur, Litvadagi plastik operatsiyalar hamyonbop. Ayni paytda tibbiyot turizmi ham ham qabul qiluvchi mamlakat uchun, ham davolanishga kelayotgan bemorlar uchun iqtisodiy jihatdan manzur. Gap shundaki, bemorlarga arzon bahoga sifatli xizmat ko‘rsatish imkoniyati beriladi.

Shopping turizm

Shop-turlar mamlakatimizda 2000-yillarning boshida boshlangan. Ko‘pchilik Turkiya va Xitoyga, shuningdek Birlashgan Arab Amirliklariga borib, mahsulot keltirib o‘zimizda pullashgan. Hanuzgacha chegaradosh hududlarda qo‘shni davlatlar bilan ana shunday oldi-sotdi davom etmoqda. Ayni paytda ko‘pchilik o‘ziga to‘q oilalar narxlarga chegirma e‘lon qilinadigan mavsumlarda Yevropa va BAAGA xarid uchun yo‘l olishmoqda. Bizda ham shopping turizmni rivojlantirish uchun salohiyat bor. Lekin buning uchun avvalo yengil sanoatimiz va aytaylik, zargarlik sanoatimiz ravnaq topishi, dunyoda o‘z o‘rniga ega bo‘lishi kerak. Buxoroda tabiiy mahsulotlardan to‘qib tayyorlangan arzon va sifatli gazlamalar, kiyim-kechaklar, sharqona noziklik bilan yasalgan zargarlik buyumlari vatanidir.

Ekoturizm

Turizmning mazkur turi ixlosmandlari tabiat bilan yakka-yolg‘iz qolib ruhiy quvvat oladi. Ekologik turistlar uchun mehmonxona sifatida qo‘riqxonadagi kapa, u yerda qo‘shni sifatida yovvoyi hayvonlar xizmat qiladi. Maqsad — xavfsiz masofadan turib kuzatish va ozor yetkazmaslik. Hattoki ekologik turistlarning xalqaro hamjamiyati ham tuzilgan bo‘lib, dam olish asnosida atrof-muhitga foyda keltirishni istashadi. Buxoroda ushbu turizm turini rivojlantirish, sayyohlarga ekologiya bilan yuzma-yuz bo‘lishga sharoit yaratish imkoniyatlari bisyor. Orol bo‘yi mintaqasi, Qizilqum cho‘llari, Aydarko‘l, tog‘ tizmalari... Bu maskalarning tajribasini puxta o‘rganish va kuzatishga arziydi.

3.2. Buxoro turizmida mavsumiylikni yumshatish chora tadbirlari

Buxoroda mavsumiylikni yumshatish uchun ancha ishlar olib borilmoqda bularga misol qilib Buxoroda turistik erkin iqtisodiy zonasining ochilishini misol qilishimiz mumkin.

Hozirgi paytda 7000 dan ortiq erkin iqtisodiy hududlar faoliyati tashkil etilgan bo'lib, ular iqtisodiyotning turli sohalariga ixtisoslashgan. Rivojlangan mamlakatlar ham, rivojlanayotgan mamlakatlarning ham hududlarida, albatta turli maqsadlarni ko'zlab sayyohlikka ixtisoslashgan EIHlar vujudga keltirilmoqda. Bunday EIHlarning barpo etilishidan asosiy maqsad esa iqtisodiy barqarorlikka erishish bo'lib hisoblanadi. Bunda hal etiladigan aniq vazifalar orasidan quyidagilarni alohida ko'rsatish mumkin: maxsus imtiyozlar, barqaror qonuniy baza va tashkiliy muolajalarni soddalashtirish tufayli xorijiy kapitalni va ilg'or texnologiyalarni jalb etish, tayyor mahsulotlar eksportini kengaytirish uchun mehnat taqsimoti afzalliklaridan foydalanish, mamlakat va mintaqa budjetiga valyuta tushumining o'sishi, yangi ish joylarini yaratish, tashkil qilish, boshqarish va moliya sohasida jahon tajribasini o'rganish va amaliyotga joriy etish hisobidan ish kuchi malakasini oshirish.

Erkin iqtisodiy hududlarning turizm sohasiga ixtisoslashtirilgani ilmiy jihatdan o'rganilgan sohalardan biri bo'lib, turizm rivojlanishi uchun amaliy asos bo'lib xizmat qiladi. Jahon iqtisodiyotida EIHlarga nisbatan turizmga ixtisoslashgan EIHlar hozircha kam, ammo keyingi yillarda ko'pgina davlatlarda shunday hududlarni tashkil etish e'lon qilinmoqda. Bunday hududlar Polsha, Rossiya, Ispaniya, Tunis, BAA, Turkmaniston, Tojikiston, Gruziya, Filippin, Eron, Marokash, Xitoy va boshqa ayrim malakatlarda bor. Xususan, Xitoy hamda Rossiya iqtisodiyoti tahlil qilinganda mazkur iqtisodiy zonalarning tashkil etilishi mamlakat iqtisodiy o'sishiga olib kelgan. XITOY. 1979-2014-yillarda Xitoyning aholi jon boshiga YaIMi qariyb 16 marta, ya'ni 195 AQSh doll.dan 3583 AQSh doll.ga o'sdi. Xitoy jahon iqtisodiyotiga integratsiyalasha boshladi hamda Xitoy YaIMi yiliga o'rtacha 10% o'sishga erishdi. 2010-yilga kelib YaIM hajmi bo'yicha

Yaponiyani ortda qoldirib, dunyodagi eng katta ikkinchi iqtisodiyotga aylandi. Bu ko'rsatkichni esa bugungi kunga qadar saqlab kelmoqda. Shu davr mobaynida 500 mln.dan ortiq aholi qashshoqlikdan xalos bo'ldi.

Tadqiqotlar natijasida ma'lum bo'ldiki, ko'p yillar davomida hukm surgan markaziy rejalashtirilgan iqtisodiyotdan zamonaviy bozor iqtisodiyotiga o'tish maqsadida 1978-yildan boshlab "Ochiq eshiklar" siyosati doirasida ko'plab ishlar amalga oshirildi. Bunda Xitoyda turli shakldagi maxsus iqtisodiy zonalar (EIZ)ni tashkil etish muhim yo'nalishlardan biri bo'lib, EIZlarni tashkil etishdan asosiy maqsadlar quyidagicha edi: - xorijiy kapitalni maksimal darajada jalb qilish, sanoatning ilmiy sig'imli sohalarini yuqori texnologiyalar asosida rivojlantirish; - xalqaro mehnat taqsimotida samarali ishtirok etish, eksport hajmi va xorijiy valyuta tushumini oshirish; - EIZ joylashgan hududlardagi ijtimoiy-iqtisodiy holatni Hong Kong, Singapur va boshqa yangi industrial davlatlaridagi kabi rivojlantirish; - arzon va ortiqcha ishchi kuchi hamda boy xomashyo salohiyatidan to'g'ri foydalanish; - boshqaruv malakasiga ega bo'lish va milliy kadrlarni tayyorlash.

Xitoyda EIZlarning tashkil etilish jarayonini 4 bosqichda kuzatishimiz mumkin: 1970 – yil oxiri 1980 – yillar boshlari, 1980 – yillar, 1990 – yillar, 1990 – yildan hozirgi kungacha davom etayotgan zamonaviy davr. Har bir davrda erkin iqtisodiy hududlar turlicha rivojlanib bordi. Xitoyda 100dan ortiq TEIHLar faoliyati tashkil qilingan bo'lib, ulardan Syuni, Chunmin, Binxay, Kanas, Chegju, Chechjen, Dolyan, Ninxia, Luipai, Guangdon, Shenchjen kabi hududlar o'rganilib, faoliyati keng qamrovda tahlil qilindi. Bunda mazkur hududlarda amalga oshirilayotgan strategik yondashuv, konsepsiya hamda dasturlarni Buxoro sharoitida qo'llash, dastak sifatida foydalanish mumkin. Konsepsiya – bu asosiy ideologik hujjatlardan biri bo'lib, haqqoniy tarzda nima qurayotganimizni baholab, tushuntirib, izohlab berishga yordam beradi va eng muhimi oxirida qanday natijaga erishishimiz kerakligiga yo'naltiradi. Bu hujjatning ishlab chiqilishida mijoz sifatida yondashuv ham talab qilinadi, masalan tashkil etilgan turistik erkin iqtisodiy hududda dam olish

uchun sharoit qanday, moliyaviy jihatdan qay darajda qulay yoki hamyonbop va hokazo.

Konsepsiya nafaqat xizmat ko'rsatuvchi, balki xizmat ko'rsatiluvchi shaxsning ham manfaatlarini inobatga olgan holda ishlab chiqilishi lozim.[3] Turizmga ixtisoslashgan EIHLarning uzoq muddatga mo'ljallangan dasturini ishlab chiqishda xalqaro turizm rivojining asosiy yo'nalishlari, muammolari va perspektivalarini chuqur o'rganish talab qilinadi. Bundan tashqari, EIH yaratishda xorijiy tajribani o'rganish ham zarur, ammo faqat unga tayanib hududni tashkil etib bo'lmaydi.

Mahalliy ehtiyojlar va mahalliy shart-sharoitlarni chuqur o'rganib hisobga olishga to'g'ri keladi. Aks holda, aytgan natijaga erishib bo'lmaydi. Sanoat - savdo va transport-savdo sohasiga ixtisoslashgan EIHLardan farqli ravishda, turizmga ixtisoslashgan EIHLar quyidagi maxsus shart-sharoitlarni talab qiladi: o maxsus turistik moddiy - texnika bazasining mavjudligi; o maxsus turistik infrastrukturaning mavjudligi; o turistik xizmatlarning assortimenti etarli darajada rang-barangligi; o malakali xodimlarning mavjudligi; o turistik xizmatlarga talabning etarli darajada bo'lishi; o transport shaxobchalarining etarli darajada rivojlanganligi va boshqalar.

Yuqoridagilarning barchasi ham bugungi kunda mamlakatimizda mavjud emas. Misol sifatida infrastrukturani rivojlantirish, transport, aloqa tizimini yaxshilash hamda salohiyatli kadrlarni tayyorlash kabi vazifalarni TEIH barpo etish bilan birgalikda olib borsak, maqsadga muvofiq bo'ladi. Chunki bunday hududlarning tashkil qilinishi mamlakatimiz iqtisodiy salohiyatining oshishi, rivojlanishi uchun xizmat qiladi. Buning uchun Buxoro hududining turistik obyektlari va rekratsion imkoniyatlari yetarli darajada, faqatgina bugungi kunda ulardan to'laqonli foydalanilmayapti. Sayyohlik erkin iqtisodiy hududlar yaratish bir qator muhim muammolarni: moliya-kredit, ilmiy texnika, ijtimoiy muammolarini hal etish bilan bog'liqdir. Ba'zi mamlakatlarning tajribasi shuni ko'rsatadiki, yaxlit bir konsepsiya darajasida ishlab chiqilmagan erkin sayyohlik hududlari (ESH) g'oyasi sayyohlik erkin iqtisodiy hududlar ishining umumiy

samaradorligiga salbiy ta`sir etadi va pirovardida noxush oqibatlarga olib keladi. Iqtisodiyotni zamonaviylashtirish va mamlakatga xorijiy investitsiyalarni jalb etish vositasi bo'lish o'rniga hudud imtiyozlari ayrim davlat guruhlarini yashirin subsidiyalash vositasiga aylanadi, jamg`arilgan kapitallarning chet ellarga chiqib ketishiga sabab bo'ladi.

Turizmga ixtisoslashgan EIHLarni yaratishda salohiyatli kadrlarning mavjudligi ham muhim omil hisoblanadi. Yetarli kadrlar bo'lsagina bunday hududlarni yaratish mumkin. Masalan, Janubiy – SHarqiy Osiyo mamlakatlaridagi bunday hududlarida mehnat qiymati va unumdorligi, xodimlar malakasining turli - tumanligi ko'p holda hududga jalb etilayotgan ishlab chiqarish turini belgilaydi. TEIHLarning yana bir muhim omili – alohida valyuta tartibidan iborat bo'lib, bu tartib milliy va chet el valyutalarining erkin muomalada bo'lishini va konvertirlanganligini nazarda tutadi.

Turistik EIHNi yaratishdan ko'zlangan maqsad - xalqaro turizmning o'sib borayotgan ehtiyojlarini qondirish va mamlakatga kelayotgan turistlar oqimini barqarorlashtirish maqsadida turistik ob`ektlarni qurish va ekspluatatsiya qilishda xorijiy hamkorlarni jalb qilishdan iborat. O'zbekiston uchun erkin iqtisodiy hududlar yaratishda eng perspektivalisi - tranzit (transport), savdo sohasiga ixtisoslashgan EIHLar bilan bir qatorda xalqaro turizmga ixtisoslashgan EIHLar hisoblanadi. Bundan tashqari, xalqaro turizm bo'yicha bir necha stadionlar va sport assotsiatsiyalariga tayanuvchi erkin hudud yaratish (savdo bo'yicha erkin savdoni ham tashkil etgan holda) bo'yicha ish olib borilmoqda.

Toshkentda esa «quruqlikdagi port» maxsus hudud tashkil etish boshlandi. Bunga Yaponiyaning «Sumito korporeyshn» korporatsiyasi bosh bo'lmoqda. O'zbekiston Respublika sayyohlik tizimini jahonning sayyohlik tizimiga qo'shib yuborishdan maqsad, sayyohlikni respublika iqtisodiyotining ustuvor tarmog`iga aylantirishdan iborat bo'lmog`i kerak. 1998 yilda Xalqaro turizm tashkiloti “Buyuk ipak yo'lini tiklash” bo'yicha xalqaro dastur qabul qilgan edi. Bu dastur ham respublikamiz uchun ko'p narsa beradi. Shuni aytish kerakki, Buyuk Ipak yo'lida sayyohlikni amalga oshirish, O'zbekiston va Markaziy Osiyo xalqlari madaniy

merosini kompleks tiklash va saqlab qolish ham XTTning maqsadiga aylanib bormoqda. Buyuk ipak yo'lidagi shaharlar Buxoro, Samarqand, Xiva va Qo'qon, Toshkentda erkin sayyohlik hududi tashkil etishga katta umid bilan qaralmoqda. Bu ESHlarning asosiy maqsadi sayyohlik strategiyasini rivojlashtirish uchun chet eldan mamlakatimizga investitsiyalarini jalb qilib, uni asta - sekin jahon sayyohlik tizimiga qo'shib yuborishdir.

ESHlar orqali sayyoh sifatida O'zbekistonga kirib keladigan chet ellik fuqarolar erkin mintaqa aeroportlarida pasportlarini ko'rsatib, viza olishlari mumkin bo'ladi. O'z navbatida Vazirlar Mahkamasi sayyohlikni rag'batlantirish maqsadida ESHga kirib kelayotgan chet ellik sayyohlar uchun viza tariflarini qayta ko'rib chiqishi kerak.

Mazkur sohaning rivoji uchun O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2016 – yil 6-dekabrda qabul qilgan “O'zbekiston respublikasining turizm sohasini jadal rivojlantirishni ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida” qarori amaliy asos bo'lib xizmat qiladi. Xulosa qilib aytganda, EIHlar yaratish borasida respublikamizda takliflar anchagina, ammo, EIHlar yaratish borasida bu sanab o'tilgan takliflar joy, soha va tarmoq tanlashda puxta o'ylanilmagan, deb hisoblaymiz.

Ko'pgina mamlakatlar EIHlarni oddiy shakllaridan kompleks turiga qarab rivojlantirib borgan. Bu ishni O'zbekistonda ham sodda shakldagi hududlardan boshlash kerak, degan xulosa olib keladi. Keyin esa amaliyotni o'zi yo'l ko'rsatib beradi. Konsepsiyalar va takliflarni ko'paytirishdan unchalik naf yo'q. Masalan, 1991-1998 yillar davomida Rossiyaning “Kalinograd” EIHni rivojlantirish bo'yicha 30-40 konsepsiya taklif qilingan, ammo natija esa aytarli darajada emas. Xullas, O'zbekistonda EIHlarni ma'lum bir modul asosida tashkil etish maqsadga muvofiqdir, ya'ni yaxshi jihozlangan g'oyani yaratib, so'ngra shu g'oya atrofida o'zlashtirishni olib borish kerak. Bu g'oyani yaratish faoliyati esa 2017-2021 yillar davomida keskin o'zgarishlarga olib kelgan holda boshlanmoqda nazarimizda.

Buxoro hududida rekonstruksiya ishlarining boshlanishi, shaharning turistik salohiyatini, jozibadorligini oshirish turistlar qamrovini kengaytirish uchun xizmat

qilishi mumkin. Buxoro viloyatida so'nggi 2 yilda turizm rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlari Manba: Buxoro viloyati Davlat statistika Qo'mitasi EIHNi aniq bir ishdan, kichik bir faoliyatdan boshlash kerak, obro'li, arziydigan hamkorlar bilan ish boshlash kerak. Bunday faoliyatni boshlash uchun esa mamlakatimizda yetarli sharoitlar yaratib berilgan. Bunday faoliyat joriy qilinsa, o'ylaymizki viloyatimizda turistlar qimi ham, ko'rsatiladigan xizmatlar hajmi ham, ulardan keladigan tushum ham sezilarli darajada ortadi. Bu esa iqtisodiy o'sishga hamda aholi daromadlariga ijobiy ta'sirini ko'rsatmasdan qolmaydi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev o'zining Xorazm, Buxoro, Navoiy, Qashqadaryo viloyatlariga tashrifi mobaynida, tadbirkorlar bilan uchrashuvlarda ta'kidlaganidek, xizmat ko'rsatish va turizm infratuzilmasini rivojlantirish, xususan, yangi mehmonxonalar qurish, ulardagi sharoit va qulayliklarni xalqaro talablarga mos tashkil etish, xizmat ko'rsatish sifati va samaradorligini yanada oshirishga alohida e'tibor qaratish zarur.

Buxoro viloyatida ushbu sohalarda aholining katta qismi tadbirkorlik faoliyatini yuritadi. Viloyatning jami 108 ta mehmonxonalari yurtimiz turizmi rivojida katta ahamiyatga ega bo'lib, turar joy xizmatlarini ko'rsatish va sayyohlar oqimi oshirishda muhim o'rin egallamoqda.

Joriy yilning 10 aprel kuni Buxoro shahrida O'zbekiston Respublikasi turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi va O'zbekiston-Yaponiya markazi Buxoro viloyati bo'limi hamkorlikda "O'zbekistonda turizm marketingi-Buxoro hududida turizmning rivojlanishi" mavzusida 3 kunlik o'quv-seminarlari boshlandi. O'quv-seminarlari Strategic Consulting Firm Co.LTD korxonasi bosh direktori va prezidenti, professor Fujita Shinobu tomonidan o'tkazildi.

Seminarda Navoiy, Samarqand va Buxoro viloyatlarida turizm sohasida faoliyat yuritayotgan mehmonxona va restoran biznesi xodimlari, oliy ta'lim muassasalari o'qituvchi-professorlari, magistrilar, suvenir savdosi bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlar, transport tizimida ishlovchi xodimlar qatnashdilar.

Buxoro viloyatining turizm infratuzilmasi darajasi, xodimlar malakasi, turizm imkoniyatlari O'zbekistonning boshqa viloyatlaridan farqli tomonlari yaponiyalik

professor va mutaxassisleri tomonidan taqqoslandi va Buxoroning turizm salohiyati har tomonlama yaxshi darajada ekanligi ta'kidlandi.

3 kun davomida o'tkaziladigan seminarlarda tinglovchilar turizmning umumiy ta'rifi va maqsadi, marketing strategiyasi, Buxoro turizmining strategiyasi, Buxoro turizm turlarining segmentatsiyasi, marketingni rivojlantirish va kengaytirish usullari kabi bilimlarga ega bo'ldilar.

Turizm sohasini rivojlantirish va turistik xizmatlar ko'lamini kengaytirish yuzasidan amalga oshirilgan ishlar yuzasidan Buxoro viloyatida olib borilayotgan ishlar to'g'risida ma'lumot.

Bundan tashqari turistik ob'ektlarida mavsum davomida teatr aktyorlarini (tarixiy obrazlarda) tarixiy kiyimlarda jalb qilingan holda milliy liboslar namoyishini shuningdek, sayyohlar oqimini kengaytirish maqsadida madaniy me'rosimiz, milliy xalq o'yinlari va marosimlarimizni qamrab olgan maxsus dastur ishlab chiqildi va tadbir rejalariga muvofiq muayan ishlar amalga oshirildi, jumladan, Akademik xalk badiiy jamoasi bilan San'at kollejida kollej talaba va o'qituvchilari bilan birgalikda mutaxassisleri ishtirokidagi "Buxoro shashmaqomi" markazini birinchi bosqich ya'ni "Manzur" ansambli tashkil etildi, "Manzur" ansamblining 40-45 minutlik maqom konsert dasturi tayyorlanib, Buxoro televediniyasi orqali namoyish etilishi yo'lga qo'yildi. Sayyohlar uchun "Ko'kaldosh" madrasasida viloyat musiqali drama teatrining milliy udum va marosim hamda badiiy liboslar namoyishlari mujassamlashgan maxsus teatrlashtirilgan tomosha dasturi asosida ishlar olib borilmoqda.

Diqqatga sazovor tarixiy obidalardan biri «Ko'kaldosh» madrasasida viloyat musiqali drama teatri, Buxoro davlat Qo'g'irchoq teatrlari tomonidan sayyoxlar uchun milliy udumlarimiz va marosimlarimizdan «**Fotiha**», «**Nikoh to'yi**», «**Challari**» hamda badiiy liboslar ko'rgazmasi mujassamlashgan maxsus teatrlashtirilgan tomosha dasturlari namoyish etilmoqda.

Labi Xovuz majmuasida an'anaga aylangan «Ipak va ziravorlar» turistik festivali o'tkazilmoqda. Festival an'anasiga binoan «Poyi Kalon» majmuasi Toqi zargarondan Labi Xavuz majmuasigacha o'rta-maxsus, oliy o'quv yurtlari talabalari

milliy kiymlarda tantanali yurishlari, festival kunlari «Ko'kaldosh», «Nodir Devonbegi» madrasalarida shahar xavaskorlik jamoalari, «Moxi Sitora» va «Nozanin» xalq fol'klor etnografik jamoalarining konsert dasturlari, milliy liboslar, xunarmandlar ko'rgazmalari va yarmarkalar tashkil qilinadi.

“Akademik va xalq badiiy jamoalari” tasarrufidagi “Maqom”, “Buxorcha”, “Buxoro go'zallari” ansambllari 1980 yildan buyon O'zbekistonga jumladan Buxoro shahriga turizm yo'li bilan tashrif buyuradigan xorijiy sayyoxlarga, shuningdek, davlat ahamiyatiga ega nufuzli delegafiyalar, qabul marosimlarida maxsus dasturlar asosida Devon begi madrasasida qator madaniy xizmatlar ko'rsatib kelmoqda. Maskur dasturlarda Farg'onacha, Xorazmcha va xususan Buxoroning o'ziga xos mumtoz san'ati bilan birga fol'klor na'munalari “Buxorcha” va “Zaboniy” turkum ma'rosim qo'shiqlarga keng o'rin berilib, xorijiy deleg/itsiyalar va mexmonlarga Buxoro san'ati va madaniyati xaqidagi taassurotlarini yanada boyitishga yordam beradigan jixatlariga e'tibor qaratilgan. Kuy va qo'shiqlar, musiqa asboblari xaqidagi dastur davomida o'ziga xos tarzda ma'lumotlar berib borilishi konsert saviyasini ko'tarishiga ko'maklashadi. Buxoroda mavsumiylikni yumshatish uchun birinch navbatda uni reklama qila bilishimiz lozimdir. Shundagina turistlar Buxoro haqida iliq tassavurga ega bo'lishadi va tashrif buyirishadi.

Bugungi kunda turizm sohasining davlatmandligi reklama faoliyatining sifati va hajmi bilan belgilanadi. Reklama bu shunchaki tovarni sotish emas, balki iste'molchini sotib olishga undash, unga tovar xususiyatlari haqida ma'lumot berish, ishonchini qozonish, firma imijini yaratish va boshqalardan iborat. Reklama marketolog, kopirayter, dizayner, lingvist, rassomlarning birgalikdagi ishi hisoblanadi. Agar reklama bir marketolog tomonidan yaratilsa, albatta bu, iste'molchi didiga mos keladimi yo'qmi buni hech kim bilmaydi, lekin marketolog bu reklamani boshidan oxirigacha qatnashib o'zining takliflarini beradi, reklamani imkon qadar mukammal qilishga intilishi lozim, aks holda reklama o'z adresatiga yetib bormaydi hamda qilingan xarajatlar havoga uchadi. Reklama yaratildi ham deylik, endigi vazifa uni nima vositasida potensial iste'molchiga yetkazish hisoblanadi. Reklama tarqatish vositalariga: internet, oavlari, sales

promotion, public relations, suvinirlar, buklet, tashrif qog`ozlari, press-reliz, direct mail va hokazolar misol bo'ladi.

3.3. Buxoro viloyati ichki turizmi SWOT tahlili va turizmni rivojlantirishga doir amalga oshirilayotgan ishlar va istiqboldagi vazifalar.

SWOT- tahlil usuli asosan korxonani tahlil qilish uchun qo'llaniladi. Lekin bazida umumiy holatni bilish uchun korxonadan tashqari umumiy soxani ham tahlil qilish mumkin.

SWOT-inglizcha 4 ta so'zning bosh harfidan olingan bo'lib, ular quyidagilar.

1. Strength – kuch
2. Weakness – kuchsizlik
3. Opportunities - Imkoniyatlar
4. Threats – xavf-xatarlar(tahdidlar)

SWOT tahlil ichki va tashqi muhitni birgalikda o'rganishni olib borish imkonini beruvchi keng e'tirof qilingan yondashuv hisoblanadi. SWOT usulini qo'llash orqali korxonaga xos bo'lgan kuchlilik va kamchilik o'rtasida hamda tashqi xavf va imkoniyatlar o'rtasida aloqa yo'llarini o'rnatishga erishiladi. SWOT metodologiyasi avval kuchli va kuchsiz tomonlarni aniqlashni, shuningdek, xavf va imkoniyatlarni va undan so'ng ular o'rtasida korxonaga strategiyasini aniq ifoda qilish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan aloqa zanjirini o'rnatishni mo'ljallaydi.

Kuchli jihatlar:

Imkoniyatlarning kengligi. Ma'lumki Buxoro viloyatida hali ochilmagan qirralar juda ko'p. Biz ushbu imkoniyatlarni realizatsiyalab, rivojlantirishimiz zarur. Xunarmandchilik, agroturizm, cho'l turizmi, shuningdek ziyorat turizmida ham rivojlantirilmagan bir qancha turistik jozibador joylar mavjud. Bu bizda ichki va tashqi

O'ziga xos madaniy turizmning rivojlanganligi. Malumki Buxoroda o'ziga xos madaniy turizm rivojlangan bo'lib, tarixiy obidalar va ziyoratgoh joylarning mavjudligi Buxoro shaxrini "Ertaklar shaxri" degan nom chiqargan. Bunga sabab shaxar qadimiyligini hali ham yo'qotmagan.

Odamlarining xushmuomalaligi. Malumki Buxoro aholisi xushmuomalaligi, mehmondo'stligi bilan ajralib turadi. Odamlarni kamsitish, tabaqalash kabi fazilatlarni kamdan kam odamda uchratishimiz mumkin. Bu esa kelgan xorijiy va mahalliy turistlarga xush yoqmasdan qolmaydi.

Buyuk ipak yo'lida joylashganligi. Qadimda sharq va g'arbni birlashtirib, o'ziga xos halqaro yo'l bo'lib hisblangan Buyuk ipak yo'lining Buxoro shaxridan o'tganligi uni yanada mashxur qilib turibti. Xozirda "Buyuk ipak yo'li bo'ylab" tur paketidan foydalanadiganlarning soni ham ko'payib bormoqda.

Ziyoratgoh joylarni ko'pligi. Malumki qadimdan Buxoro shaxri islom dinida katta o'rin tutib kelgan. Buxoro sharif shaxarlarining biridir. Unda bir qancha avliyolarning ziyoratgohlari mavjud. Jumladan Bahovuddin Naqshband, Ismoil Somoniy, Pahlavon Maxmud va hk. Shuningdek 7 pir ziyoratgohlari Buxoro viloyatida joylashganini ham ta'kidlab o'tish mumkin.

Bundan tashqari "Etti pir" ziyoratgohlarida hozirgi kunda turizm infruzilmasini rivojlantirish maqsadida har bir ziyoratgoh oldida mehmonxonalarining barpo etilishi unga olib boruvchi yo'llarning ravonligini oshirish va boshqa turizm ob'yektlarini barpo etilayotganligi bu sayyohlar oqimini oshib borayotganligidan dalolatdir.

Alohida destinatsiya sifatida turistik portalining mavjud emasligi. Malumki xozircha Buxoro hududi turistik hudud – destinatsiya sifatida o'zining brendi va portali mavjud emas. Bu esa turfirmalar yordamisiz mustaqil keladigan turistlar uchun noqulaylik tug'diradi. Ammo xozirda turistik portalni va brendni yaratish uchun ishlar amalga oshirilmoqda. Ushnu ishlar sifatli darajada amalga oshirilsa, xorijiy turistlar oqimi anchagina oshadi.

2-jadval

“Yetti pir” majmuiga kiruvchi ziyoratgohlar yo’l yoqalari hamda
ichkari qismlarida o’rnatilgan targ’ibot materiallari to’g’risida

MA’LUMOT

№	Ziyoratgoh nomi	Ziyoratgohga olib boruvchi yo’l yoqasida o’rnatilgan targ’ibot materiallari shundan:				Ziyoratgoh ichida o’rnatilgan targ’ibot materiallari, shundan:		Jami:
		“Xush kelibsiz” pannosi	Stella	“Yetti pir” joylashuv xaritasi	Hikmatli so’z	Hikmatli so’z	Ziyorat odobi	
1.	Abdulxoliq G’ijduvoni	-	1	1	-	10	6	18
2.	Xo’ja Muhammad Orif ar-Ravgariy	1	1	1	2	6	6	17
3.	Xo’ja Mahmud Anjir Fag’naviy	1	1	1	2	4	6	15
4.	Xo’ja Ali Romitaniy	1	1	1	1	10	6	20
5.	Xo’ja Muhammad Boboi Samosiy	-	1	1	-	4	6	12
6.	Sayyid Mir Kulol	1	-	-	-	4	6	11
7.	Bahouddin Naqshband	1	2	1	-	13	9	26
Jami:		5	7	6	5	51	45	119

Manba: Buxoro viloyati Turizmni rivojlantirish departamenti.

Kuchsiz jihatlar:

Iqlimning stabil emasligi ham Buxoro viloyatiga tashrif buyuradigan turistlar oqimiga bevosita ta’sir o’tkazadi. Namlik darajasi past bo’lgani uchun qish oylarida

juda sovuq va yoz oylarida juda issiq bo'ladi. Bu esa mavsum bo'lmagan paytlarda turistlarning juda kamchilik miqdorda tashrif buyurishiga olib kelmoqda.

Soha bo'yicha kadrlar malakasining yetishmasligi. Ma'lumki hozirda turizm bo'yicha faoliyat olib borayotganlarning ko'pchiligi bu sohada oliy o'quv yurtlarda o'qimagan, mutaxassisligi boshqa bo'lgan kadrlardir. Bu esa xizmat sifatiga anchagina salbiy ta'sir o'tkazmoqda. Lekin yaqin yillar ichida sohada ishlaydiganlarni mutaxassislikga o'qitib, ularni turizm bo'yivha malaka va bilimlarini oshirish bo'yicha ishlar olib borilmoqda.

Ko'chalarining doim toza-ozoda tutilmasligi. Afsus bilan aytib o'tishimiz joyizki, bizni halqimizda o'zimiz yashaydigan ko'cha, uy atroflari tozaligiga mustaqil ravishda e'tibor qaratadigan odamlar kamchilikni tashkil qiladi. To'g'ri mahallalar tomonidan olib boradigan hasharlar, umumhalq hasharlari hududimizni butunlay ifloslanishini oldini olmoqda. Lekin baribir hududimizni doim toza va ozoda turadi deb aytishimiz qiyin. Kelgan turistlar bazi ko'chalardagi axlatlarni va chiqindilarni ko'rib dillari xira tortishi bu bor gap.

Yo'llarning sifati zamonaviy talablarga javob bermasligi. Hozirda yo'llarni obodonligi va zamon talabiga javob berishi uchun bir qancha ishlar amalga oshirilmoqda. Ammo baribir ko'pgina chekka hududlarda yo'llarimiz zamon talabiga hali ham javob bermaydi.

Yetib kelish narxlari xizmatlar narxlaridan yuqoriligi. O'zbekistonda viza olish sistemasining murakkabligi uchun xorijiy turistlarning O'zbekistonga kelishlari anchagina mashaqqat va mablag` talab qiladi. Albatta bu ishlar davlatimiz tinchligini saqlash uchun amalga oshirilmoqda. Lekin xizmatlarimizni sifati va haqiqiy narxi yetib kelish harajatlarini bazida qoplamasligi mumkin. Qiyinchilik bilan yetib kelgan turist shunga yarasha zavq olmasa, bundan yomoni yo'q.

Imkoniyatlar:

Yangi bozorga, yangi segmentga chiqish. Hozirda kelayotgan xorijiy va hatto mahalliy turistlarimizning ko'pchiligi 50 yoshdan o'tgan insonlardir. Albatta bizda ham yosh turistlarni jalb qilish uchun bir qancha imkoniyatlar mavjud. Ta'rixilikni saqlab qolgan xolda yangi atraksion va ko'ngil ochar xizmatlarni taklif etsak, boshqa

segmentdagi turistlarni o'zimizga jalb qilish imkoniyati mavjud. Ham ertaklar shaxriga kelib, ham ko'ngil ochar xizmatlardan bahra olib ketish yomon bo'lmaydi deb o'ylayman.

Agroturizmni rivojlantirish. Buxoroning ko'pchilik qishloqarida ko'pgina turistik jozibador joylar mavjud. Bundan tashqari bizning mo'tadil iqlimimizning o'simliklari, nematlari ko'pgina davlatlarda mavjud emas. Shuning uchun qishloqlarda meva sayllari, paxta terimi va shunga o'xshash tadbir va marosimlar turistlarga qiziqish olib kelishi tabiiy.

Boshqa qadimiy shaxarlarning siyosiy notinchligi. Ma'lumki hozirda ko'pgina tarixiy shaxarlarda notinchlik hukm surmoqda. Masalan: Misr, Falastin, Iroq va hk. Tabiiyki u davlatlarga boradigan turistlar endi o'zlariga boshqa shunga o'xshagan ziyorat yoki madaniy joylarni izlashadi. Buxoro ham ziyorat ham madaniy turizmga anchagina yaxshi joy. Ko'pgina turistlar siyosiy notinch bo'lgan davlatlarga borishdan ko'ra, tinch va madaniy zavq olsa bo'ladigan joyga borishni ma'qul ko'rishadi.

Erkin iqtisodiy hududga aylantirish. Yaqin yillar ichida Buxoro hududini ham Erkin iqtisodiy hududga aylantirish bo'yicha ishlar amalga oshirilishni boshlandi. Turistik portal va brend yaratilmoqda. Erkin iqtisodiy hudud yaratilsa, Buxoro hududi anchagina rivojlanishi mumkin.

Cho'l turizmini rivojlantirish. Buxoro hududida ko'pgina cho'l zonalari mavjud. Cho'l turizmiga keluvchi turistlar juda ko'pchilikni tashkil qilmasada, yaxshi tashkil qilinib cho'l poygasiga o'xshagan ishlarni amalga oshirsa qisman turistlarni salmog'i ko'payib qoladi.

Ko'pgina ziyoratgoh joylarda marshrutlarni kuchaytirish. Buxoro viloyati hududida juda ko'p avliyolarning ziyoratgohlari mavjud. Ulardan ko'pchiligiga hali marshrut yo'lga qo'yilmagan.

Xavflar:

Doimiy turoperatorlarning shartnoma tuzishidan voz kechishi. Hozirda ko'pchilik turistlar turfirma va turoperatorlar orqali kelmoqda. Agar turoperatorlar shartnoma tuzishdan voz kechsa, turistlar oqimi keskin kamayib ketishi mumkin.

Atrofimizdagi davlatlarda siyosiy notinchlikning mavjudligi. Bizning bazi qo'shni davlatlarimizda siyosiy notinchlik hamon hukm surmoqda. Masalan Afg'onistonda va O'zbekistonni nomidagi oddiygina "iston" qo'shimchasini umumiyliigi ham turistlar psixologiyasiga ta'sir qiladi. O'zbekiston deganda ko'pchilikni xotirasiga Afg'oniston davlati keladi. O'zbekistonni tinch davlat ekanini bilsa ham, ichki tuyg'ulari bu yerga kelmaslikga undaydi.

Iste'molchilar didining o'zgarishi. Hozirgi kunda zamon rivojlanayotgan paytda ko'pchilik madaniy va diniy turizmga qiziqishi biroz so'nib bormoqda. Agar insonlarning qiziqishlari shunday o'zgarib borsa, kamchilik turistlargina tarixiy obidalar va diniy ziyoratgohlarni ko'rishga keladigan bo'ladi.

Zamonaviylashish natijasida tarixiylikning yo'qolishi. Hozirgi zamonda dunyoning har bir hududi rivojlanib, zamonaviylashib bormoqda. Xususan Buxoro viloyatining eski shaxar hududida ham zamonaviy inshootlar barpo etish boshlandi. Bu esa Buxoroni tarixiyliigi, "ertakona" shaxarligiga keskin ta'sir qilmoqda.

Infratuzilmaning dunyo standardlariga javob bermasligi (yo'llar, ko'chalardagi tozalik va hokazo). Yuqorida kuchsiz jihatlarda aytib o'tganimizdek bizda infratuzilma hali ham dunyo talabiga to'liq javob beradi deb aytoilmaymiz. Bazi turistik jozibador joylarga boorish turistlar uchun qiyinchilik tug'diradi. Jayron ekomarkazini bunga misol keltirishimiz mumkin.

XULOSA

Ushbu Bitiruv malakaviy ishini yozish jarayonida quyidagilarni bilib olib, xulosa chiqardim:

Eng avvalo turizmni rivojlantirish uchun mamlakatning turizm sohasidagi siyosati va qonunlari shunga mos kerak. Davlatning strategik rejalarini bosqichma-bosqich, o'z vaqtida bajarilishini ta'minlanishi, qonunbuzarlik holatlarini paydo bo'lmasligini nazorat qilib borish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Mana bir necha yildirki mamlakatimiz turizmni rivojlantirish uchun bir qancha ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan ichki turizm ham keying yillarda jadal rivojlanib bormoqda. Ko'pgina turfirmalar xorijiy turistlar o'rniga mahalliy turistlarni jalb qilishga harakat qilishmoqda. Albatta bunga sabab, mahalliy turistlarni jalb qilish xorijiy turistlarni jalbga nisbatan osonroqligi bo'lib hisoblanadi.

QISHLOQ TURIZMI

Bunday turizm shaharlarda yashovchi o'zbekistonliklar uchun ham, xorijlik sayyohlar uchun ham birdek qiziq — qishloqning toza havosi, xo'roz qichqirig'i bilan uyg'onish, yangi uzilgan sarxil meva-sabzavotlar, sut mahsulotlarini tatib ko'rish. Ot, tuya kabi uy hayvonlarini minib ko'rish...

Keyingi paytlarda jahonda paydo bo'lgan agroturizmni ham mana shu turistik yo'nalishga qo'shsa bo'ladi. Hosilni yig'ib olish davrida ishtirok etish ham sarguzashttalablar uchun qiziqarli. O'zingiz bir tasavvur qilib ko'ring: pishib yetilgan paxta dalalarida turistlar paxta terib yurishsa. Fermerlarimiz mana shundan ham qo'shimcha daromad qilishlari mumkin. Bu turizm yo'nalishi haqida hikoya qiluvchi ayrim saytlar, jumladan, agriturismo.net otda sayr qilishni yoqtiradiganlar uchun Toskanadagi barcha fermer xo'jaliklari haqida ma'lumot bor, Amerikaning Agrotours saytida esa hamma narsa bor: «Meni bu yerdan osmono'par binolar va mashinalar yo'q go'shalarga olib keting»dan tortib, «Avstraliyaning go'sht tayyorlovchi fermalari qanday tuzilgan»gacha. Hindistonning Agri Tourism shiori esa quyidagicha: «O'zgarish uchun ibtidoga qaytish kerak». Hindiston bugungi

kunda qadimiy asoslarga qaytish uchun eng zo‘r mamlakatlardan biri hisoblanadi. Isroilda qishloq xo‘jaligi turizmi bilan qishloq xo‘jaligi vazirligi shug‘ullanar ekan. Isroilda esa sayohatning 16ta g‘oyasi taklif etiladi — baliq tutishdan boshlab asalarichilikkacha.

JAYLOO TURIZM

Jayloo qirg‘izchadan tarjima qilinganida yaylov degan ma‘noni beradi — qardosh xalq. Jayloo-turistlar sayyoramizning inson qadami yetmagan go‘shalari — Osiyoning tog‘lari va dashtlari, Sibir va Shimoliy Amerika o‘rmonlariga, Afrika qo‘riqxonalariga sayohat qilishadi — asosiy sabab: sivilizatsiya shart-sharoitlaridan biroz chekinish.

O‘zbekistonda ham yaylovlar, qo‘riqxonalar juda mo‘l. Faqat tog‘ga chiqishda tajribangiz bo‘lmasa, ekstremal yo‘nalishlarni tanlamagan ma‘qul.

Yaylov turizmini etnik turizm bilan omixta qilish mumkin — yaylovlarda yashayotgan cho‘ponlarning mehmoni bo‘lish, ular bilan birga hayot kechirib ko‘rish, tuya, ot, chorva va qo‘y-qo‘zilarni boqish mumkin.

«Sayohat nima bo‘lishidan qat‘iy nazar, har qanday jihatdan ko‘proq narsa o‘rgatadi. Ba‘zida boshqa joyda o‘tkazilgan bir kun, uyda o‘tkazilgan o‘n yildan ko‘proq narsa beradi». Anatol Frans Frantsuz yozuvchisi va adabiy tanqidchisi.

GASTRONOMIK TURIZM

Taom pishirish kurslari va milliy taomlar restorani hamma yerda bor, lekin milliy taomlar tayyorlanishi jarayoni bilan o‘sha taomlarning vatanida tanishish doimo turistlar uchun qiziqarli bo‘lib kelgan. O‘zbekiston oshxonasi bu borada maqtansa arzigulik natijalarga ega. To‘y oshini Toshkentda, no‘xatsho‘rakni Samarqandda, tandir go‘shni vohada tatib ko‘rishga nima yetsin.

Aynan turistlarga ma‘lum bir milliy taomimizning tayyorlanish jarayonini namoyish etib, master-klass o‘tkaziladigan, bir yo‘la ularning qorni to‘yg‘aziladigan kichik oshxonalar ochishga allaqachon fursat yetgan.

FESTIVAL TURIZMI

Samarqandda har ikki yilda bir marta tashkillashtiriladigan «Sharq taronalari» xalqaro musiqa festivalidan nega turistlar oqimini oshirish uchun

foydalanmasligimizni hanuzgacha tushuna olmayman. Butun jahonda musiqa va san'at ixlosmandlari festival bo'ladigan shaharlarga yo'l olishadi. «Sharq taronalari», «Boysun bahori» kabi festivallarining targ'iboti va reklamasini kuchaytirish, uni yuqori saviyada tashkil etish vaqti yetmadimkan? Yevropada, masalan, bunday festivallar ketma-ket tarzda o'tkaziladi. Festivallar kamida uch kun o'tkaziladi, u o'tadigan shahar yaqinida kempinglar, avtotreylerlar uchun turargohlar barpo etiladi. Ayniqsa, ko'plab insonlar talpinadigan musiqiy voqealar ichida Ispaniyadagi Primavera (may oxiri — iyun boshi), Britaniyadagi Glastonbyori (iyun oxiri) va vengrlarning avgustda o'tadigan Sziget festivali juda mashhur. Bizdagi festivallar ham xorijiy sayyohlar sarguzasht axtarib ko'p kiradigan Festicket internet sayti ro'yxatlaridan o'rin olishi kerak.

SHOPPING TURIZM

Shop-turlar mamlakatimizda 2000-yillarning boshida boshlangan. Ko'pchilik Turkiya va Xitoyga, shuningdek Birlashgan Arab Amirliklariga borib, mahsulot keltirib o'zimizda pullashgan. Hanuzgacha chegaradosh hududlarda qo'shni davlatlar bilan ana shunday oldi-sotdi davom etmoqda.

Ayni paytda ko'pchilik o'ziga to'q oilalar narxlarga chegirma e'lon qilnadigan mavsumlarda Yevropa va BAAGA xarid uchun yo'l olishmoqda.

Bizda ham shopping turizmni rivojlantirish uchun salohiyat bor. Lekin buning uchun avvalo yengil sanoatimiz va aytaylik, zargarlik sanoatimiz ravnaq topishi, dunyoda o'z o'rniga ega bo'lishi kerak. O'zbekiston tabiiy mahsulotlardan to'qib tayyorlangan arzon va sifatli gazlamalar, kiyim-kechaklar, sharqona noziklik bilan yasalgan zargarlik buyumlari vatani bo'lmog'i kerak.

Mamlakatning faqat xorijiy turistlar kelishiga qarab qolishi unchalik to'g'ri emas deb o'ylayman. Chunki hozir mamlakatimizga kelayotgan xorijiy turistlarning ko'pchiligi turfirma, turoperatorlar orqali kelmoqda. Agar xorijiy turagentlar o'zlari uchun boshqa turistik destinatsiya topishsa, bizni turoperatorlar bilan shartnomani bekor qilishlari mumkin. Buning natijasida, mamlakatning turizmdan olayotgan daromadi birmuncha kamayishi mumkin.

Xususan Buxoro viloyatini ichki turizmini rivojlantirish uchun yangidan yangi turizm yo'nalishlari va xizmatlarni tashkil qilib, ularga taklif qilish lozim deb o'ylayman. Madaniy va ziyorat turizmidan tashqari yana bir qancha turizm shakllari, jumladan, attraksion turizm, agroturizm, sog'lomlashtirish turizmi va boshqa bir qancha yangicha turistik xizmatlar taklifini ko'paytirishimiz maqsadga muvofiq hisoblanadi. Agar ushbu tashkil qilingan turizm turlari ichki turizmga o'zini oqlay olsa, keyinchalik xorijiy turistlarga taklif qilishimiz ham mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

I. O‘zbekiston Respublikasi qonunlari

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. -T.: "O‘zbekiston", 2003.

2. “Turizm to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasining Qonuni.

O‘zbekistonning yangi qonunlari.-T.: Adolat, 2000, 131-140 b.

II. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmonlari va Qarorlari

3.“O‘zbekturizm” MKsining tashkil topishi to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni // “Xalq so‘zi”, 1992 yil 27 iyul.

4.“Buyuk Ipak yo‘liini qayta tiklashda O‘zbekiston Respublikasining ishtirokini avj oldirish va respublikada Xalqaro turizmni rivojlantirish borasidagi chora - tadbirlar to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 1995 yil 2 iyundagi 1162 raqamli Farmoni. // “Xalq so‘zi”, 1995 yil 3 iyun.

5. “O‘zbekiston Respublikasining turizm sohasini jadal rivojlantirishni ta‘minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida” O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 2 dekabrdagi PF-4861-sonli Farmoni. -T.: O‘zbekiston, 2016 y.

6. “O‘zbekiston Respublikasi turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 2 dekabrdagi PQ-2666-sonli Qarori. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2016 y., 49-son, 559-modda.

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining "O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida"gi 4947-sonli Farmoni “Xalq so‘zi”, 2017 yil 8-fevral. 28 (6722)-son.

8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 5-dekabrdagi “Chorvoq” erkin turistik zonasini tashkil etish to‘g‘risidagi PF-5273-sonli Farmoni.”Xalq so‘zi” gazetasi 2017 yil 6 dekabr, № 245 (6939)

III. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarorlari

9. O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining "O‘zbekiston Respublikasi soliq kodeksi" va unda turizm sohasiga oid imtiyozlar to‘g‘risidagi qarori. Xalq so‘zi// 1997-yil 24-aprel.

10. "Turistik tashkilotlarning faoliyatini takomillashtirish to‘g‘risida"gi O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining № 346 sonli 8 avgustda qabul qilingan Farmoyishi. // "Xalq so‘zi" gazetasi, 1998 yil 9 avgust.

11. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Turistik tashkilotlarning faoliyatini takomillashtirish" to‘g‘risidagi 346-sonli qarori. Xalq so‘zi gazetasi. 1998 y. 9-avgust.

12. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «Turizm faoliyatini litsenziyalash to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida»gi Qarori. // «Xalq so‘zi» gazetasi, 2003 y 12 noyabr.

IV.O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari.

13. Mirziyoev Sh. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. – Toshkent, "O‘zbekiston", 2017.

14. Karimov I. Bizning bosh maqsadimiz – jamiyatni demokratlashtirish va yangilash, mamlakatni modernizasiya va isloh etishdir. – T.:O‘zbekiston, 2005

V. Darslik, o‘quv qo‘llanmalar, monografiyalar va ilmiy maqolalar.

15. Alimov Q.A.,Xolov B.B. "Turizm infratuzilmasi" ma’ruzalar matni. T.:, 2012 y. 16-19-b.

16. Balabanov I.T., Balabanov.A.I. «Ekonomika turizma»- M.: Finansi i statistika, 2004 y.

17. Kabushkin.N.N. Menejment turizma. -M.: Novoe znanie 2005 g. 3.
Chudnovskiy A.D. Turizm i gosinichnoe xozyaystvo M.: YuRKINGA. 2005 y.

18. Bogdanov Ye.I. Planirovanie na predpriyatii turizma /Uchebnoe posobie SPb.: Izd.d. «Biznes- press» 2005 y.
19. Aleksandrova A.Yu. Mejdunarodniy turizm. Uchebnoe posobie dlya VUZov.- M: Aspekt Press, 2001g.
20. Yakovlev.G.A Ekonomika i statistika turizma. Uchebnoe posobie. M.: Izd. 2005 y.
21. Bogolyubov V.S i dr. Ekonomika turizma: Uchebnoe posobie. - M.: Akademiya, 2005, 153 s.
22. Kvartalnov V.A. Turizm. – M., Finansi i statistitka 2004 y.
23. Kvartalnov V.A Menedjment turizma: Ekonomika turizma. M.: Finansi i statistika 2004 g.
24. Ilina Ye.N. Turopereyting: organizatsiya deyatelnosti: Uchebni k. - M.: Finansi i statistika, 2005, 48 s.
25. Yefremova M.V. «Osnovi texnologii turistskogo biznesa», Uchebnoe posobie. – M.: Izdatelstvo «Os-89», 2001 y.
26. Mirzaev M.A. «Turizm asoslari». Ma’ruzalarmatni T.: 2005 y.
27. Kamilova F.K. – «Xalqaro turizm bozori»// T.: TDIU-2001y.
28. Alieva M.T., Umarjonov A. Turistik mamlakatlar iqtisodiyoti -T:.. Moliya 2005 y.
29. Tuxliev I.S., Qudratov G‘.H., Pardaev M.K. Turizmni rejalashtirish.T.: “IQTISOD-MOLIYA” 2010 y.
30. Tuxliev I.S. Turizm asoslari. Uslubiy qo‘llanma. Samarqand.: SamISI, 2008 y.
31. Tuxliev I.S, Qudratov G.X. Turizm iqtisodiyoti. –S.: SamISI., 2007 y.

32. Tuxliev I.S. va boshqalar. “O‘zbekistonda turizm xizmat bozorini rivojlantirishning ijtimoiy – iqtisodiy muammolari” nomli monografiya. T.: “Iqtisodiyot” 2012 y.

33. Tuxliev N., Abdullaeva T. «Formalnosti v sisteme turizma Respubliki Uzbekistan» - T: «O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi», 2007 y.

34. Tuxliev N., Taksanov A. Ekonomika bolshogo turizma. – T.: “O‘zbekistan Milliy Ensiklopediyasi”, 2001y.

35. Tuxliev N., Abdullaeva T. Natsionalnie modeli razvitiya turizma –T.: O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2006 y.

36. Tuxliev N., Abdullaeva T. Ekologicheskiy turizm: sushnost, tendentsii i strategiya razvitiya. –T.: O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2006 y.

37. Tuxliev N., Abdullaeva T. Osnovi bezopasnosti v turizme. –T.: O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2008 y.

38. Ziyaev T.M., Isroilova Sh.T, Yoqubov D.T. “Ishchi kuchi va bandlik nazariyalari” o‘quv qo‘llanma Toshkent-2011.

39. Abdurahmonov Q.X, Shoyusupova N.T. “Aholi ish bilan bandligi” o‘quv qo‘llanma. Toshkent-2011.

IX. Internet saytlari.

40. www.interunion.ru

41. www.world-tourism.org

42. www.wttc.org

43. <http://www.tourism.uz/>

44. <http://www.tour.uz/>

ANNOTATION
OF THE BACHELOR'S GRADUATION QUALIFICATION
THESIS OF THE STUDENT OF 3-1TUR-15 GROUP
BOTIROV SHONAZAR SHERNAZAR UGLI

**TOPIC: TOPICAL ISSUES OF TOURISM IN BHUKHARA REGION AND
ITS IMPROVED DIRECTIONS**

In today's rapidly developing world, people's ideas, their actions, and ways to enjoy life change. People are trying to spend their leisure time, relaxing, restoring their health, learning the world, traditions and values of people. These services are the tourism industry. Humanity has always changed its sphere of action and sought new land. In the last century these efforts have been intensified and have been instrumental in the development of tourism. In some countries the tourism industry is developing steadily and its annual growth rates range from 8% to 10%. This is a sign that the country's tourism industry or national tourism is crucial to the degree to which the economy of the country is. Interestingly, as a result of the development of national tourism, transport, market infrastructure, trade, food industry, construction, craftsmanship and other services will be developed.

Uzbekistan entered the new 21st century with a step forward.

It is predicted that the 21st century will be the century of tourism and tourism. In the 21st century, tourism is expected to play a major role in the national budget with its significant contribution. This is enough for us to have a full range of opportunities and facilities. We need to introduce modern national tourism development strategies and create opportunities for tourism to rise to the highest levels. In Uzbekistan, tourism is not a new sector, which is an old one, but the task we are facing is to develop and forecast national tourism based on a new strategy.

Tourism is a kind of holiday industry that covers a meeting of networks that are related to the service of tourists. Tourism Cooperation The farm will help to

address the problem of full and rational use of labor resources by involving non-busy or partially occupied populations in community production. This is particularly important for areas where industry is not well developed.

"The Perspectives for the Development of National Tourism in Uzbekistan" - this issue becomes one of the most pressing issues of our day. The evidence of our beliefs is that nowadays there are great achievements in the tourism industry, the rapid growth of the number of new hotels, the increase in the number of workplaces, the growth of qualified specialists, I think it is important to emphasize. In terms of income, tourism is in the third place after oil and automotive industry. Naturally, it leads to an increase in currency flow. Therefore, the need to study the issues of tourism use for cultural monuments and the best practices in this area will determine the relevance of this graduation qualification.

The object of graduation work is: Enterprises in the tourism industry of Uzbekistan, and the subject of the work - the directions of use of these enterprises for tourism purposes.

Purpose of Graduation Study: The main goal of the tourism industry of Uzbekistan in achieving the highest altitude in the national tourism sector and seasonal softening is the increase in the number of jobs, tax revenues and foreign currency flow the implementation of the analysis of the directions of formation and development of a competitive tourist market that will make tourism a major contribution to the development of the Gross National Product and the National Economy. In addition, the development of tourism infrastructure, the introduction of international standards in the field, development of national standards of Uzbekistan, further improvement of the service sector are in the forefront.

The goals and objectives are reflected in the logic of the research and the graduation is reflected in the qualifications. Graduation Qualifying Studies, 3 chapters, summary, a list of publications used.

The relevance of the topic, its level of research, the relevance of the research to the research plans, and the objective of the subject. In the first part of the Graduation Qualifying Study, thoughts on the importance of seasonality in tourism

are included. In the second section, seasonality in tourism was analyzed in Uzbekistan. In the third part of the graduation study, the seasonality in tourism is briefly analyzed by Bukhara. The problems in this area, opportunities and perspectives for their solution, the essence of the state policy in the formation of sustainable tourism, the structure and peculiarity of this policy have been studied. In Uzbekistan, studies on the development of national tourism have been studied. Based on these findings. In the Conclusion and Suggestions section of the paper you will find the main findings and recommendations from the research process, and the list of recent editions and applications you have used.

In Bukhara Region, a large part of the population is engaged in entrepreneurial activity. The total number of 108 hotels of the region plays an important role in the development of tourism and is of great importance in the provision of housing services and touristic flow.

On April 10 this year, the State Committee for Tourism Development of the Republic of Uzbekistan and the Bukhara regional branch of the Uzbek-Japanese Center organized three-day training seminars on "Tourism Marketing in Uzbekistan - Bukhara Region's Tourism Development". started. Training seminars were hosted by Professor Fujita Shinobu, CEO and CEO of Strategic Consulting Firm Co.LTD.

Employees of hotel and restaurant business, university professors, masters, souvenir traders, and employees of the transport system participated in the workshop in Navoi, Samarkand and Bukhara provinces.

Bukhara tourism infrastructure, staff qualifications, tourism opportunities differed from other regions of Uzbekistan by the Japanese professors and specialists, and noted that Bukhara's tourism potential is well-versed.

During the 3-day seminars the trainees were acquainted with the general definition and purpose of tourism, marketing strategies, Bukhara tourism strategy, bukharian tourism segments, marketing development and expansion methods.

Information on the work carried out in Bukhara region on the work on the development of the tourism industry and expansion of tourist services.

In addition, a special program covering our cultural heritage, national folk games and rituals has been developed in order to enhance the flow of tourists and tourists in the tourist attractions during the season, involving national actors in historical costumes (historical imagery) The first stage of the "Manzur" ensemble was organized by the Bukhara Shashmaqami Center with the participation of students and teachers of the College of Art in the Academic People's Art College and the college students and teachers. The Manzur Ensemble 40-45 Making a minute's concert program and launching on Bukhara TV. At the Kukaldosh madrassah for the tourists are working on a special theatrical show program, which is a regional theater of musical drama with national ceremonies and rituals and shows of artistic costumes.

One of the most remarkable historical monuments in the Kukaldosh madrassah is the regional musical drama theater, Bukhara State Puppet Theaters, for the tourists from our national customs and traditions "Fatihah", "Nikah Tuyi", "Challari" and artistic costumes. The show will feature special theatrical show programs.

At the Labi Khovuz complex, a traditional "Silk and Spices" touristic festival is being held. At the "Poyi Kalon" complex, the "Poyi Kalon" complex is celebrated as a solemn march of students of secondary special, higher educational institutions in the national costumes, from the Toki Jewellery to the Labi Khavuz Complex, the city's firefighting teams "Kukaldosh", "Nodir Devonbegi" Mohi Sitora "and" Nozanin "folklore ethnographic collectives, national costumes, crafts exhibitions and fairs.

In the process of writing this Graduate Qualifying Work I learned the following:

First and foremost, the policy and laws of the country in the field of tourism should be consistent with tourism development. It is expedient to ensure that the state's strategic plans are implemented in a timely manner, timely, and that no legal action is taken.

For several years, we have been working on the development of tourism in our country. In particular, domestic tourism is developing rapidly in the years to come. Many tourists are trying to attract local tourists instead of foreign tourists. Of course, attraction of local tourists is easier than attracting foreign tourists.

AGE TOUR

This kind of tourist is of great interest to both Uzbeks and foreign tourists - the fresh air of the village, the roar of the rooster, the taste of fresh fruit and vegetables and dairy products. Horse riding on camels like camels ...

In recent years, agrarian tourism can be added to this tourist destination. Participation in harvesting is also an exciting adventure. Imagine yourself: tourists picking cotton while ripening cotton fields. Our farmers can earn more from this. Some of those sites that tell you about tourism, including agriturismo.net, have information about all the farms in Tuscany, and the American Agrotours website has everything in common: "Do not miss me here with skyscrapers and Driving to Uncountry Drives "to" How To Build Australian Meat Farms " India's slogan Agri Tourism is as follows: "For change, you have to return to the beginning." India today is one of the best countries to return to ancient principles. Israel is engaged in agricultural tourism and agriculture. In Israel, 16 excursions are offered - from fishing to beekeeping.

JAYLOO TOURISM

When Jayloo translates from Kyrgyz, it means pasture - a fraternal nation. Jayloo-tourists are traveling to the unspoilt parts of the planet - Asia's hills and steppes, to the Siberian and North American forests, to African fishing grounds - a major escape: a bit of civilization.

There are plenty of pastures and reserves in Uzbekistan. If you just do not have the experience of going to the mountains, it is better not to choose the extreme.

Pedigree tourism can be combined with ethnic tourism - be the shepherds of pastures, live with them, feed the camels, horses, cattle, sheep and lambs.

"Whatever travel, it teaches more than anything. Sometimes somewhere else, a day gives home more than ten years. " Anatol Franz is a French writer and literary critic.

GASTRONOMIC TOURISM

Food cooking courses and national cuisine are everywhere, but the process of cooking national dishes has always been more interesting for tourists. The Uzbek cuisine boasts good results. Get the soup in Tashkent, the peas in Samarkand, get what's on the tomatoes in the oasis.

It is a great opportunity for tourists to demonstrate the preparation of a national cuisine, and have a chance to open a master class, and then to open a small dining room.

FESTIVAL TOUR

I still can not understand why international music festival Sharq Taronalari (Oriental Melodies) is being held every two years in Samarkand, not to exploit the flow of tourists. Music lovers and art lovers all over the world will go to the cities where the festival will be held. Do not have time to promote the promotion and promotion of such festivals as "Sharq Taronalari", "Baysun bahori" and to organize it at a high level? In Europe, for example, such festivals are held regularly. Festivals are held for at least three days, for campers and autotrays. Among the musical events, especially amongst many people, the Spanish Primavera (end of May - June), the Glastonbury in UK (end of June) and the Hungarian Sziget Festival are well-known. Festivals in our country should also include a list of Festicket web sites that are frequently searched for by foreign tourists.

SHOPPING TOURISM

Shop-tours started in our country in the early 2000's. Many have come to Turkey and China, as well as to the United Arab Emirates and have brought our products to ourselves. Until now, border-crossing regions have continued to buy and sell.

At the same time, many people are starting their way to Europe and the United Arab Emirates to buy a discount for their families.

We also have the potential to develop tourism in tourism. But this is first of all a lightweight industry and, of course, the jewelry industry should be prosperous and have its place in the world. Uzbekistan should have cheap and high-quality fabrics made of natural products, clothes, jewelry made of oriental delicacy.

I think that the country will only depend on the arrival of foreign tourists. Because most of the foreign tourists coming to our country are coming to our country through spoilers, tour operators. If foreign tourists find another tourist destination for themselves, then we may cancel the deal with tour operators. As a result, the country's revenues from tourism can dramatically decrease.

In particular, I think that it is necessary to create new tourist destinations and services for the development of internal tourism in Bukhara region. In addition to cultural and travel tourism, it is expedient to increase the number of tourism forms, including attractions, tourism, tourism, tourism, and many other travel services. If these types of tourism are self-motivated, then we can invite foreign tourists to visit.

ILOVALAR

